

Van Otterplaat tot Groenveldsweid.

Het blad 'Van Otterplaat tot Groenveldsweid' verschijnt eenmaal per jaar en is gratis voor donateurs van de stichting Langedijker Verleden. Het lidmaatschap bedraagt minimaal € 8,50 per jaar, 65-plussers betalen € 6,-. Losse nummers kosten € 6,-.

De Stichting Langedijker Verleden werd opgericht 20 februari 1987, als opvolger van de Stichting i.o. Verborgten Verleden Langedijk welke reeds bestond sinds 14 september 1984. De stichting staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Alkmaar onder nummer 239871.

Gironummer: 464735; Bankrekeningnummer: 34.66.26.137
Rabobank Langedijk/Harenkarspel

Website: www.langedijkerverleden.nl

Het bestuur van de Stichting Langedijker Verleden wordt gevormd door:

Wietze Dreijer (voorzitter)
Lourens Bogtmanstr. 16, 1724 SV Oudkarspel
tel. 0226-314923

Cor Oudendijk (secretaris)
Kasteelstraat 16, 1724 SE Oudkarspel
tel. 0226-320610

Tanja Ursem-Kuiper (penningmeester)
W.de Zwijgerstr. 6, 1723 KG Noord-Scharwoude
tel. 0226-315422

Ida Tauber-de Waard (bestuurslid)
Dorpsstraat 866, 1724 NV Oudkarspel
tel. 0226-318039

Janny Meinsma-Huisman (bestuurslid)
Platte Ven 171, 1723 AP Noord-Scharwoude
tel. 0226-312509

Ria Put-Luken (bestuurslid)
Voorburggracht 507, 1724 RJ Oudkarspel
tel. 0226-317619

Klaas ten Bruggencate (bestuurslid)
Klipper 64, 1721 GZ Broek op Langedijk
tel. 0226-316125

Rien van Zuijlen (bestuurslid & tevens websitebeheerder)
Het Mat 5, 1721 EC Broek op Langedijk
tel. 0226-313212

Paul den Hartigh (bestuurslid)
Lepelaar 11, 1721 DA Broek op Langedijk
tel. 0226-317808

Ereleden van de Stichting Langedijker Verleden: Jan IJff (initiatiefnemer, mede-oprichter en bestuurslid), Jan Wijn (mede-oprichter, voorzitter en bestuurslid).

De redactie van 'Van Otterplaat tot Groenveldsweid' bestaat uit: Jan IJff, Cor Oudendijk, Janny Meinsma, Jan Marsman Sr, Tanja Kuiper en Rien van Zuijlen.

Redactie-adres: Kasteelstraat 16
1724 SE Oudkarspel

ISSN 1388-6215

Copyright: Gehele of gedeeltelijke overname van teksten en/of illustraties uit dit blad is alleen toegestaan na toestemming van de auteur of de redactie en met vermelding van naam van de auteur en naam van het blad.

Druk: Drukkerij Gerja te Waarland.

Inhoudsopgave:

blz

Voorwoord	2
<i>Wietze Dreijer</i>	
Reacties op het 12e nummer	2
<i>redactie</i>	
Een tweetal oproepen	3
<i>redactie</i>	
Einde van het tijdperk 'Slagerij Kuilboer'	4
<i>Cor Oudendijk</i>	
Zwemmen	10
<i>Jan IJff</i>	
Het bewogen leven van Jacob Kossen	12
<i>Jaap Kroon</i>	
Schoolreisje in 1951	15
<i>Ard Smid</i>	
Die winters van vroeger	16
<i>Cor Oudendijk</i>	
Vervoer anno 1903	20
<i>Dick Barten</i>	
Wat was een fakkeldragersdag?	22
<i>redactie</i>	
Opening R.K.Jongensschool - 1926	22
<i>Jan Marsman Sr</i>	
Oudkarspel door de jaren heen	24
<i>Geerie Schreuders-Kuiper</i>	
Grootvaders klok	26
<i>Paul den Hartigh</i>	
Transport aan de Langedijk	28
<i>Evert v.d.Plas & Rien van Zuijlen</i>	
Verbrand in een kwartier	30
<i>Ben Rijkes & Cor Oudendijk</i>	
Kerk- en Dergmeergemaal, het behouden waard	33
<i>Wijb Ouweltjes</i>	
De Koog en de 'woid' van Klaas de Boer	36
<i>Cor Oudendijk</i>	
Een stukje herinnering	43
<i>redactie</i>	
Arie Ruiter; mijn jeugdjaren in Noord-Scharwoude	44
<i>Tanja Kuiper</i>	
Het ontstaan van de ruilverkaveling	47
<i>Wietze Dreijer</i>	
De kerken en de kerkgang van de Broekers; 2007	50
<i>Paul den Hartigh</i>	
Een vreemd cadeau	55
<i>Jan IJff</i>	
De ramp op het Alkmaardermeer	56
<i>Arie Kaan</i>	

Voorwoord

Met het verschijnen van onze 13^e jaargang 'Van Otterplaat tot Groenveldsweid' zijn we in het vierde lustrum aangekomen van het bestaan van de Stichting Langedijker Verleden, opgericht op 20 februari 1987 als opvolger van de Stichting Verborgten Verleden Langedijk, welke bestond sinds 14 september 1984.

We hebben in ons 20-jarig bestaan een gestadige groei van het aantal donateurs meegemaakt en zitten op dit moment op ± 700. Wij hopen dat, als we in 2012 ons 25-jarig bestaan gaan vieren, dit aantal zeker naar 800 zal gaan. Dat moet lukken.

Hoewel het aantal tekstschrijvers aanvankelijk enigszins leek af te nemen, zijn we er toch met een grote diversiteit aan auteurs weer in geslaagd om u een paar uren leesplezier te bezorgen. Zo kunt u genieten van verhalen van ons erelid Jan IJff (in augustus 90 jaar) over een vreemd cadeau en het zwemmen van voorheen.

Verder in ons blad het einde van een tijdperk voor slagerij Kuilboer; Oudkarspel door de jaren heen; de winters van vroeger; het begin van de ruilverkaveling; de ramp op het Alkmaardermeer; de kerkgang in Broek, enzovoort. Natuurlijk staat ons blad ook dit jaar weer vol met foto's.

Als u dit blad ontvangt, zit onze expositie in 't Regthuis voor het seizoen 2007 er al weer op. Deze keer was ons thema gewijd aan het vervoer, zoals expeditie, bodediensten en beurt- en vrachtschippers in Langedijk. Er was ook ruime aandacht voor de operette. Jammer is de constatering dat het aantal bezoekers de laatste jaren terugloopt. Waar blijven toch onze donateurs?

Namens alle medewerk(st)ers van dit blad wens ik u heel veel leesplezier toe.

Wietze Dreijer, voorzitter

Reacties op het vorige (12^e) nummer.

Gerrit Bakker

Jan Quax uit Zuid-Scharwoude zag de foto van Gerrit Bakker en zijn vrouw voor hun huis aan de Hofstraat. Jan is opgegroeid op de Hofstraat en weet zeker dat het een foto is van de Langestraat. Kennelijk hebben Gerrit en z'n vrouw bij de burens voor het huis gestaan.

Ook mevrouw Keizer-Wagenaar uit Schoorl maakte ons attent op dat feit.

De Broeker sluis

Annie Kamp, u weet nog wel, de vrouw van Gert Tromp uit Slootdorp, schreef ons het volgende.

Met belangstelling heb ik het artikel gelezen over de Broeker sluis. Van mijn vader Aldert Kamp weet ik nog iets van toen hij nog maar een klein schippersknechie was bij zijn vader Bertus Kamp. Schippers konden namelijk één en ander kopen op de sluis. Dit gedicht stond op de sluisdeuren:

*Komt gij schippers door de sluis
Koopt dan eerst bij mij aan huis
Koffie, thee, tabak, sigaren,
Kruideniers- en grutterwaren,
Bier en wijn naar goede reis
Zijt gij voldaan
Dan wens ik u
Een goede reis!*

Leuk dat een dergelijk oud gedichtje na zoveel jaren weer letterlijk boven water komt.

Schilders bij Arnhem.

Ijsbrand Kaan is getrouwd met een kleindochter van schilder Klaas Dekker uit Oudkarspel. Zij herkende in de groepsfoto van alle schilders haar opa. Klaas Dekker zit als derde van links achter de man met de strohoed.

Klaas Swart uit Oostwoud zette nog even wat recht. In het onderschrift staat dat de vierde zittende man van rechts Cornelis ter Hofstede was. Dit klopt niet, Ter Hofstede is de man daar net boven. Hij kijkt naar links. Klaas Swart kan het weten want van 1940 tot en met 1943 was hij schildersknecht bij Ter Hofstede in Zuid-Scharwoude.

Dit hield abrupt op toen de schilder in december 1943 op veertigjarige leeftijd overleed.

Nog even 't Huis de Brederode

In november 2006 verscheen het prachtige standaardwerk van de Stichting COOG over Oudkarspel. Niet alleen namen van akkers worden hierin genoemd, maar ook percelen en eigenaren langs de Dorpsstraat. Voor de liefhebber een geweldig mooi boek met een schat aan informatie. Wie schetst onze verbazing toen wij hierin lazen over de voorgeschiedenis van 't Huis de Brederode.

We nemen hierbij even een stukje uit dat boek over waar het gaat om 'De Brederode'.

Pal tegenover 't huidige Regthuis, ongeveer op de plaats waar nu Belastingadviesbureau Waarheid is gevestigd, stond halverwege de 17^e eeuw een tapperij genaamd 'De Oude Prins'.

Tegelijkertijd dat 'De Oude Prins' in de vermeldingen blijkt te verdwijnen, komt aan de andere zijde van de straat 'De Jonge Prins' in de archieven voor. In 1648 blijkt de waard van deze herberg Willem Jansz Slonk te heten. Slonk verkoopt de herberg in 1651 al weer door aan Hendrick van Someren, brouwer van De Boom te Alkmaar. In 1670 verkoopt Catharina Stuijlings, weduwe van Dominee Petrus Bant, de herbergh, stal en erve aan de secretaris van Oudkarspel Huijbert van Brederode. Tussen dit moment en de volgende overdracht moet de herberg van naam zijn veranderd naar Huijs de Brederode want in 1701 is de nieuwe naam een feit bij het overlijden van Huijbert. We moeten dus aannemen dat de dertig jaar bezit van Huijbert van Brederode de reden is geweest om de herberg van naam te laten veranderen.

Foto firma Kramer

N.a.v. de foto op pagina 35 schreef de heer Piet Kramer ons het volgende:

Deze foto is genomen bij gelegenheid van het 50 jarige zakenjubileum van mijn vader Klaas Kramer.

We hebben de volgende correcties en aanvullingen op de namen:

Voorste rij v.l.n.r.:

1. Joop de Boer moet zijn: **Dirk Kramer** (zoon van Steven)
4. Gem Kramer moet zijn : **Piet Kramer**
5. Piet Kramer moet zijn :: **Jos Kramer**

2^e rij gehurkt en zittend :

4. Nic Kramer met **Gem** Kramer op schoot (i.p.v. Jos) op de derde rij staande : 1. Cor Bes, 4. Nico Zwagerman moet zijn : C. Boukens,
8. H. Kouwenhoven, 20. H. Dekker, 23. S.J. Bruin, 24. C. Dekker.

Helemaal bovenaan op de achterste rij:

2. H.J. Spaan, 3. R.Stavenuiter, 5.J.Broeks.
- Er staat zo pittig bij 19 : Ria Kramer-van den Berg maar dat is pas gekomen na 28 dec 1961. Het was toen nog Ria van den Berg. Maar dat is verder niet van belang.

redactie

Een tweetal oproepen

Van mevrouw Trijnie Stuurman-de Jong ontvingen we onderstaand bericht.

Geachte redactie. Ik wil even reageren op de bladen Van Otterplaat tot Groenveldsweid. Vorig jaar werd ik door mijn zus gewezen op een internetsite over het verleden van Langedijk. Gezien het feit dat ik daar in mijn jeugd heb gewoond (*aan het noordeinde van Oudkarspel*, red.), vanaf mijn 3^e tot mijn 22^e jaar, heb ik vele herinneringen aan die streek. De foto's en verhalen die ik tegenkom, geven mij het gevoel van teruggaan in de tijd, wat ik heel erg leuk vind.

Ik ben gelijk donateur geworden, want zoiets wil ik graag steunen. Het is erg nuttig om dit stukje geschiedenis en deze herinneringen te bewaren voor de toekomst.

Toen in oktober het blad uitkwam, heb ik het in één keer helemaal uitgelezen met veel plezier en herkenning. Ik las dat er nog meer jaargangen waren, al vanaf 1995. Deze wilde ik ook graag lezen. Via mevrouw Ida Tauber heb er nog zes mogen ontvangen, waarvoor ik haar zeer wil bedanken.

Nu wil ik een oproepje doen om de laatste nog niet in mijn bezit zijnde bladen ook te krijgen of te lenen zodat

ik ze kan kopiëren. Ik mis nog de boekjes van 1995, 1996, 1998, 2001 en 2004.

Dus mocht iemand deze jaargangen hebben, laat het a.u.b. even weten via e-mail: t.stuurman@orange.nl of bel naar: 06-25027659 zodat we misschien wat kunnen afspreken.

Niet alleen mevrouw Stuurman vraagt om oude bladen 'Van Otterplaat tot Groenveldsweid', ook de heer A.Kout uit Noord-Scharwoude zou een beroep willen doen op mededonateurs van de stichting. Hij heeft namelijk zijn gehele voorraad Otterplaten uitgeleend en, u raadt het al, nooit meer teruggekregen.

Wie kan hem helpen?
Zijn telefoonnummer is:
0226 313046.

Nog een mededeling van de redactie naar aanleiding van bovenvermelde oproepen. Op de website van de stichting (www.langedijkerverleden.nl) zullen over enige tijd de oude jaargangen te zien zijn.

Onze websitebeheerder is bezig om alle 'Van Otterplaat tot Groenveldsweid' te scannen. Tekst van artikelen en daarin afgebeelde foto's zijn dan te downloaden en uit te printen.

Einde van het tijdperk 'Slagerij Kuilboer'

Inleiding

Op zaterdag 26 juni 2004 sloot Peter Kuilboer met zijn vrouw Janny voor het laatst de deur van zijn slagerij in Zuid-Scharwoude. Hiermee kwam een einde aan een bijna honderdjarig tijdperk 'Slagerij Kuilboer' in Langedijk. We gaan in het hiernavolgende de familie Kuilboer langs gedurende de 20^e eeuw.

Het slagersvak

Een vak, waarin nog een behoorlijk stuk vakmanschap vereist is, is wel het slagersvak. Het is ook heel vaak het geval dat zulke bedrijven overgaan van vader op zoon. Die vroeger vanzelfsprekende opvolging van vader op zoon is echter wel behoorlijk op de tocht komen te staan, nu het middenstander-zijn niet meer een zodanig aantrekkelijk beroep is. Vooral de kleine middenstanders kunnen zich vaak moeilijk handhaven. In het slagersbedrijf was het gebruik dat het hele gezin meewerkte in de zaak. Een slager heette toen "vleeschhouwer", zoals ook de naam boven de deur aangaf. Slager zijn was overigens niet altijd een vetpot, want voor een pond vet spek ving de slager zo'n honderd jaar terug 25 cent.

Het achterste gedeelte van een slagerij leende zich zeer goed voor het inrichten van een slachthuis en voorin, naast de woonkamer, kon een winkel worden gemaakt. Op die manier werd het nieuwe pand volledig ingericht als slagerij, al moest men zich van de winkel vergeleken met de moderne tijd ook weer niet te veel voorstellen, want het grootste gedeelte van het vlees moest worden uitgevent.

Het vlees moest met de hondenkar bij de klanten worden gebracht. Van een transportfiets was in het begin nog geen sprake en de hondenkar was dus het aangewezen vervoersmiddel voor zulk werk. Later kwamen er transportfietsen voor in de plaats, waarmee de zoons en de knechten de straat werden opgestuurd.

Een slager moest dus altijd "bestellingen ophalen" en in de regel werd daarbij altijd weinig gesproken. Het ging meestal zo van: "Maar weer van 't zelfde?", waarop de huisvrouw dan antwoordde met "Ja". Dat was voor de slager voldoende.

Een enkele keer, bijv. als de vrouw visite kreeg, kwam daar verandering in. Het gebeurde soms, dat de bestellingophalende slager en de huisvrouw elkaar niet eens zagen.

De slagerij hing, meer dan tegenwoordig, vol met worsten en half geslachte dieren.

Bij de deur werd dan geroepen: "'t Zelfde maar weer Maartje?" en de vrouw riep dan "Ja" terug! De transportfietsen waren uitgerust met een bagagedrager op de voorvork voor het stuur en daarop ruste een grote rieten korf, waarin heel wat bestellingen konden worden opgeborgen. Maar vlees is zwaar en het was fysiek vaak een hele toer in de juiste koers te blijven.

Het was een wet van Meden en Perzen dat de slager en de vleesbezorger gekleed waren in een smetteloos witte slagerskiel. Voor moeder Kuilboer was het een behoorlijke opgave om steeds maar te zorgen voor kraakheldere witte jassen. Vooral in de twintiger jaren was dit niet altijd even gemakkelijk, want wasmachines of iets dergelijks waren er toen nog niet. Geloof maar dat er behoorlijk geboend moest worden op de kleren van de man en zonen om een goed resultaat te krijgen. Niettemin kweet de slagersvrouw zich goed van haar taak, want wat er ook is veranderd, bij vlees en vleeswaren was en is een goede hygiëne een eerste vereiste.

Aankoop eerste slagerij

Op 10 juli 1907 kwam de slagerij van Cornelis Blauw aan de noordzijde van 'het nieuwe wegje' (nu Spoorstraat) in Oudkarspel in de openbare verkoop.

Deze verkoop vond plaats in de herberg 't Huis de Brederode'. Koper van de slagerij werd Pieter Kuilboer uit Warmenhuizen, een landbouwer die dit geheel kocht voor zijn zoon Pieter Jr. De jonge Pieter was in 1882 geboren te Zijdewind en werkte op dat moment als slager in Hoorn. Hij had niet de financiële middelen om een complete slagerij te kopen, vandaar dat hij fl 1500,- leende van de spekslager Kuhn uit Alkmaar tegen 4,5% per jaar.

*De slagerij van Pieter Kuilboer aan de Spoorstraat.
Pieter staat er voor met al zijn jongens. V.l.n.r. achteraan: Vader Pieter,
oudste zoon Jan, Piet en Joop. Vooraan: Dirk, Cor en Peter.*

Bij notaris Gottmer in Obdam werd de schuld vastgelegd. Ter meerdere zekerstelling stond vader Kuilboer garant voor de schulden van zijn zoon. Dit alles vond plaats in augustus 1907. Vanaf de overname tot aan zijn huwelijk werd Pieter gesteund en geholpen door zijn familie.

Eerste generatie

Op 16 februari 1908 trouwde Pieter Kuilboer met Anna van Diepen uit Grosthuisen. Het is aannemelijk dat het jonge paar tegelijkertijd de slagerij aan de Spoorstraat betrok. Het gezin kreeg in de periode 1909 tot 1925 negen kinderen. Eén overleed bij de geboorte, maar van de overige acht werden drie jongens later slager.

Vlees werd zoals al eerder vermeld, steeds bezorgd en wat lag er meer voor de hand dan dat de kinderen als bezorger werden ingeschakeld. In het slagersbedrijf van Pieter Kuilboer was dat ook het geval: alle drie zonen werden vleesbezorger. Dit waren Piet, Joop en Dirk. Piet en Dirk zetten de zaak van vader in Oudkarspel voort. Joop vestigde zich als zelfstandig slager in Zuid-Scharwoude. Overigens wordt niet elke zoon van een slager ook weer slager. Drie zonen van Kuilboer beproefden hun geluk in een andere richting.

De oudste zoon Jan werd op 10 juli 1938 priester gewijd in Frankrijk, in het bisdom Arras. Hij werd pastoor in Hemmes de Marck en Forst Verts, twee dorpen in de buurt van Calais. Jan overleed op 11 januari 1986 en daarna werd hij op 16 januari 1986 in zijn eigen parochie begraven. Zoon Cor werd ambtenaar op het gemeentehuis en jongste zoon Peter werd ambtenaar bij het Gemeenschappelijk Gasbedrijf in Alkmaar. Oudste dochter Bertha trouwde met Dirk Bisschop en begon een boerenbedrijf, eerst in West-Friesland en later in de Noordoostpolder. Jongste dochter Luus trouwde met commissionair Piet Sneekes en bleef in Langedijk wonen.

Tweede generatie

Pieter Kuilboer, geboren in 1912, was voorbestemd om vader Piet op te volgen. Zoals gebruikelijk leerde hij het vak bij andere slagers. Waar hij allemaal 'stage' heeft gelopen is niet bekend, maar uit 1934 bestaat een foto waarop Piet als knecht staat afgebeeld bij slager Piet de Waard in Bergen.

Piet trouwde in juli 1948 te Callantsoog met Jo van Diepen. Een half jaar daarvoor was vader Pieter overleden op de leeftijd van 65 jaar. Piet en Jo betrokken de slagerij aan de Spoorstraat. In de jaren vijftig vestigden Piet en Dirk zich samen in de slagerij.

Dirk (Theodorus) Kuilboer, geboren op 31 december 1919, was de derde zoon die slager werd. Hij vestigde zich na zijn trouwen met Janny (Adriana) Smit in 1947 achter de slagerij aan de Spoorstraat.

Het woongedeelte werd aan de ene zijde bewoond door Dirk en zijn vrouw en aan de andere zijde door moeder Kuilboer met drie nog thuiswonende zonen Piet, Cor en Peter.

Einde van het tijdperk 'Slagerij Kuilboer'

VRAAGT STEEDS KUILBOER'S

 Fijne

**Vleeschwaren
en Worstsoorten**

SPECIAAL ADRES VOOR BRUILOFT
EN FEESTPARTIJ

Beleefd aanbevelend,
P. KUILBOER Pz.

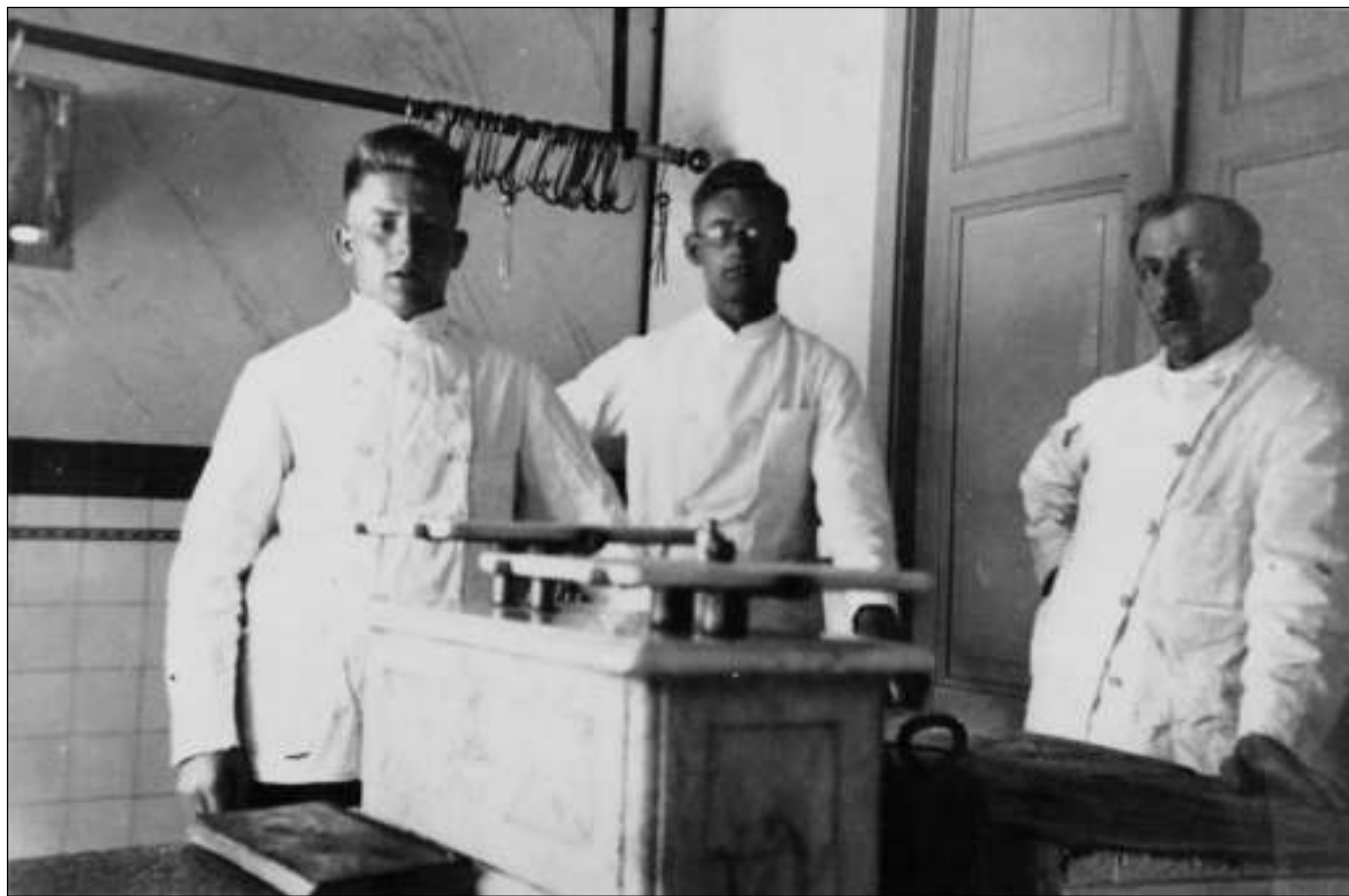
SPOORSTRAAT OUDKARSPÉL

In 1933 adverteerde Pieter Kuilboer op deze manier om zijn fijne vleeschwaren aan te prijzen.

Dirk Kuilboer kocht in de buurt het huis aan de Dorpsstraat 709 in Noord-Scharwoude waar hij met zijn gezin ging wonen. Een plek van waaruit zij bijna zicht hadden op de voormalige slagerij. Dirk, Piet en later ook de zoon van Piet, Marcel, hebben de zaak van vader Pieter Kuilboer aan de Spoorstraat voortgezet tot 1 september 1990. Piet overleed op 31 maart 1985 en broer Dirk overleed op 12 januari 2004. Marcel trouwde in 1985 met Tineke Duin. Zij wonen nog steeds in het ouderlijk huis en hebben de slagerij verbouwd tot woongedeelte.

Joop (Joannes Cornelis), geboren in 1913, besloot om in Zuid-Scharwoude de slagerij van Piet IJff over te nemen.

Deze slagerij had al een langere historie. In 1910 had Herke Jongert het pand laten bouwen op de plaats van de boerderij van Dirk Kay. Slager Jongert deed in 1920 de zaak over aan Jan Smit. Piet IJff op zijn beurt nam het roer weer over van Smit. In 1947 was het de beurt aan Joop Kuilboer, in 1944 in het huwelijk getreden met Tiny de Nijs, een dochter van de zuurkoolfabrikant Klaas de Nijs uit Zuid-Scharwoude.

Deze foto werd in 1934 genomen in de slagerij van Piet de Waard aan de Molenstraat in Bergen. Links zien we Pieter Kuilboer, die daar als slagersknecht op dat moment werkte.

De andere twee zijn Cor van Lange en slager Piet de Waard. (foto coll. M.Slink-Kuilboer)

De slagerij van Kuilboer aan de Spoorstraat. Van links naar rechts: Marcel Kuilboer, Dirk Kuilboer, Jan Smit, Piet Kuilboer en een knecht waarvan de naam niet bekend is. (foto coll. A.Kuilboer-Smit)

Tijdens de feestelijke opening van Vleeschhouwerij Kuilboer was Piet IJff eveneens aanwezig, maar ook in de jaren daarna was 'ome Piet' nog dagelijks in de slagerij te vinden. De kinderen Kuilboer groeiden op met deze pleegoom in de winkel.

Derde generatie

Petrus Nicolaas Johannes, kortweg Peter genoemd, was als klein jochie al niet weg te slaan uit de slagerij. Het stond wel vast dat hij, in tegenstelling tot zijn broers, vader Joop zou opvolgen. Peter, geboren in 1947, trouwde met Janny Hoogland uit Heerhugowaard-Noord. Bij hun huwelijk namen zij in 1972 de slagerij van vader Joop en moeder Tiny over. Peter en Janny zijn meerdere malen onderscheiden voor hun producten, in het bijzonder voor de gekookte worst die regelmatig met goud werd bekroond.

De fietsende slagersknecht is intussen volledig uit het dorpsbeeld verdwenen en er zijn maar heel weinig slagers meer die hun vlees bezorgen.

De slagerij van Joop Kuilboer had in de gevel nog het woord 'Vleeschhouwerij'. (foto coll. P.Kuilboer Jzn)

Bij de feestelijke opening van de slagerij van Joop en Tiny Kuilboer in 1947 was ook 'ome' Piet IJff (links) aanwezig. (foto coll. P.Kuilboer Jzn)

Janny en Peter Kuilboer een paar dagen vóór de definitieve sluiting van hun winkel in Zuid-Scharwoude. (foto Cor Oudendijk)

Het klassieke uiterlijk van slagerij Kuilboer in Zuid-Scharwoude was in de loop van de jaren naar de moderne eisen aangepast. Na beëindiging is de voorgevel nu zodanig verbouwd dat niets meer aan de slagerij herinnert. In het huis woont nu het gezin van de dochter van Peter en Janny Kuilboer (foto Cor Oudendijk).

Het moet nu allemaal afgehaald worden uit de winkel en de huisvrouw kan nu met eigen ogen het werk van de vakman volgen.

Zag je vroeger maar een beperkt assortiment in de slagerij, nu eist de moderne klant vlees dat op allerlei verschillende manieren is bewerkt. In feite verlangt de klant van de hedendaagse slager dat hij een traiteur is die kant en klare maaltijden levert.

Vroeger slachtte bijna elke slager zelf. Peter Kuilboer herinnert zich nog het voorval dat zijn vrouw Janny in de keuken stond te telefoneren en er opeens een knorrend varken achter haar opdook. Het zelf slachten is echter een uitzondering geworden. Gespecialiseerde bedrijven voeren het vlees vanuit de slachthuizen aan. Dat wil niet zeggen dat slager zijn geen vakmanschap en nauwkeurigheid meer vereist.

De slagersvakvereniging ziet nauwlettend toe of de aangesloten leden voldoen aan de gestelde eisen op het gebied van kwaliteit, hygiëne en presentatie. Specialisten van de keuringsdienst van de vereniging, maar uiteraard ook die van de Keuringsdienst van Waren, controleren regelmatig

de kwaliteit van de producten. Onaangekondigd wordt bacterieel onderzoek verricht en wordt gecontroleerd of de slager het vak nog goed beheerst. Doordat elke dag weer anders is en we met elkaar een hoogstaand product willen leveren, blijft het slagersvak uitdagend.

Peter en Janny namen de moeilijke beslissing om de zaak te beëindigen toen bleek dat het runnen van een slagerswinkel lichamelijk te zwaar werd. Helemaal honderd procent is het tijdperk 'Slagerij Kuilboer' niet over. Na sluiting van de winkel in Zuid-Scharwoude trad Peter op deeltijdbasis in dienst bij slager Lelieveld in Noord-Scharwoude. Hij nam niet alleen zijn vakkennis mee, maar ook zijn recepten voor worstbereiding. Zo kunnen de Langedijkers nog steeds de smaak van weleer proeven.

Bronnen:

- Informatie verstrekt door diverse leden van de familie Kuilboer: De heer P.Kuilboer te Noord-Scharwoude, mevr. José Ursem-Kuilboer uit Zuid-Scharwoude, mevr. Marian Slink-Kuilboer te Zuid-Scharwoude en de heer Peter Kuilboer te Zuid-Scharwoude.

Zwemmen

Inleiding

In een zo waterrijk gebied zoals de Langedijk was, zou men verwachten dat iedereen de noodzaak zou inzien van goed kunnende zwemmen. We moeten bedenken dat dit speelde lang vóór de verkalving. In die tijd was er achter elke woning water en iedere tuinder bezat de nodige schuitjes en vletten. Toch zou het tot ongeveer 1936 duren voordat er een echt zwembad zou worden gebouwd.

Eigen Kracht

Met medewerking van de IJvereniging Volharding verrees aan de Waarddijk een geheel uit hout opgetrokken zwembad. Het bad kreeg de naam 'Eigen Kracht', een naam die verradt dat er veel door eigen krachten tot stand moest worden gebracht. Zo werd na enige tijd op eigen initiatief een duiktoren gebouwd. De plaats was, zoals al gezegd, aan de Waarddijk, een paar honderd meter benoorden de Roskamsluis in het Waardje. Dit overblijfsel van het vroegere grote meer 'De Waard' was een mooi schoonwater gebied.

Hier werd dus voor het eerst de mogelijkheid geschapen om in redelijk goed water het zwemmen te leren. Een gelegenheid zoals men nog nooit had gehad in de noordelijke Langedijker dorpen.

Voor al toen men wist dat er een goede zweminstructeur zou komen, werd de toeloop heel groot. Die instructeur en badmeester was een al wat oudere grijzende man, Immes genaamd. Enkele ouderen onder ons zullen hem misschien nog herinneren. Heel veel jongens en meisjes, maar ook veel oudere dames hebben van hem daar hun lessen gehad.

In die tijd gebeurde leren zwemmen nog aan de hengel in het ondiepe pierebadje, maar men leerde het daar goed. In de daarvoor liggende periode probeerden sommige op hun eigen manier de zwemkunst meester te maken, wat vaak maar half lukte. In een 'flook' (ondiep) slootje werd geoefend, maar aan de techniek en ademhaling mankeerde vaak heel veel.

Plezier en vertier

Het zwembad was dus een open en onverwarmd bad. Toch trok het veel mensen, uiteraard alleen als de temperatuur redelijk was. Het was er ook gezellig en vaak een plek van samenkomst in de zomerdagen en -avonden.

De pijl geeft aan waar het zwembad heeft gestaan.

Het lag dus feitelijk ten noordwesten van de bebouwing van de Laanweg in Oudkarspel. De Roskamsluis is op de voorgrond in aanbouw en de oude Roskambrug tussen Spoorstraat en Laanweg ligt er nog. Linksachter is de kerk van Oudkarspel te zien.

Grote drukte in het zwembad.

Van voor naar achter ziet u op de foto: 1. Piet Wester, 2. Wim Vonkeman, 3. Rien Minnema. Staande in deur is Berend Heneweer, in de volgende deur Jan IJff.

Er werden ook veel wedstrijden georganiseerd, zoals de normale baanwedstrijden, maar ook de 1- en 2 kilometer tochten, en –zoals op de foto is te zien- schoonspringwedstrijden. Al stond dit misschien niet op zo'n hoog peil, men had er veel plezier.

Jammer genoeg was het bad geen lang leven beschoren. Dit was het gevolg van de in 1940 uitgebroken Tweede Wereldoorlog. Al spoedig ontstond er een grote schaarste aan brandstof. Het gevolg is te raden: men begon het gebouw en de steigers te verstoken voor kook- en verwarmingsdoeleinden. Dat kwam mede omdat het bad er eenzaam en zonder toezicht aan de Waarddijk stond. Het was daardoor vrij gemakkelijk om er een plank of balk af te slopen en mee te nemen. Het bestuur koos toen voor de verstandigste oplossing en sloopte het gehele bad. Het werd opgeslagen en veilig opgeborgen bij Houthandel Eecen in Oudkarspel.

Na de oorlog werd het bad weer opgebouwd maar toch werd de belangstelling minder. Oorzaak hiervan was misschien het schoolzwemmen in Alkmaar.

Men ging in klassenverband naar Alkmaar, soms met de bus, soms ook wel op de fiets. Veel kinderen uit Langedijk hebben daar het zwemmen geleerd. Ook het zwembad in Oude Niedorp trok veel belangstelling van de Langedijker jeugd. Het was druk en gezellig in het Skarpet.

Het zou nog een aantal jaren duren eer het nieuwe bad 'De Reuring' zou worden gebouwd. Het was in het jaar 1964 toen in plan Centrum in Noord-Scharwoude een open verwarmd zwembad verrees. Het zou in een grote behoefte voorzien. Ook dit zwembad is inmiddels al weer enkele jaren geleden vervangen door een geheel nieuw bad 'Duikerdel'. Dit stelt tot aan de dag van vandaag iedereen in de gelegenheid om het zwemmen te leren. Een heel groot verschil met 'Eigen Kracht' aan het Waardje zo'n zeventig jaar geleden.

Onder veel belangstelling hadden schoonspringwedstrijden plaats. De springer vanaf de toren is Jan Ijff.

Een gedeeltelijk overzicht van het zwembad. In het midden het zogenaamde pierebadje waarin zwemles werd gegeven. Op de rand van de steiger zitten Grietje Keppel en Marrie Reinders.

Het bewogen leven van Jacob Kossen

Inleiding

Ik ben gek op oude foto's en ben er ook altijd naar op zoek. Op een gegeven moment vond ik een foto van Jacob Kossen, zakkennaaiër uit Broek op Langedijk.

De foto was uit een geïllustreerd tijdschrift geknipt en vast en zeker gemaakt door een professionele fotograaf. Een prachtfoto van een man met een mooie doorleefde kop. Er is werkelijk helemaal niets op deze foto aan te merken.

Jacob Kossen, zakkennaaiër te Broek op Langedijk

Tegelijkertijd realiseerde ik me, dat Jacob Kossen de overgrootvader van mijn schoonzus Dorothea Blom moest zijn. Over zijn leven blijkt ook nog wel het een en ander te vertellen, vandaar dit artikel.

Jeugd

Jacob Kossen werd op 14 februari 1854 in de Wieringerwaard geboren als zoon van Tamis Kossen, zaaidschipper en Maartje Schrieken. Op 26 september 1871 liet hij zich inschrijven in Broek op Langedijk. Schippersknecht was zijn beroep toen. Hij heeft nog korte tijd in Zuid-Scharwoude gewoond.

Eerste huwelijk

Op 16 mei 1878 trouwde Jacob met Neeltje Kostelijk te Broek op Langedijk.

Uit dit huwelijk is op 24 september 1878 een dochter geboren, genaamd Maartje. Maartje bleef het enige kind van het echtpaar. Ze groeide op tot een veelbelovende jonge vrouw. Het geluk duurde tot 1901 en toen sloeg het noodlot toe. Binnen een half jaar stierven zowel Neeltje als Maartje. Op zevenenveertigjarige leeftijd raakte Jacob alles kwijt dat hem lief was.

Jacob Kossen op ongeveer 35-jarige leeftijd.

Tweede huwelijk

Dochter Maartje was bevriend met Maartje Bak, geboren 5 augustus 1878. Ze waren praktisch even oud dus. Na de dood van Neeltje en later ook Maartje bleef zij Jacob bezoeken, eerst uit medelijden maar heel snel uit liefde. Op 2 januari 1902, trouwden ze, hij 47 jaar en zij 23 jaar. Uit dit huwelijk werden zes kinderen geboren, waarvan er drie binnen een half jaar na de geboorte overleden. De oudere inwoners van Broek op Langedijk zullen de overige drie kinderen Tamis (1903), Antje (1904) en Maartje (1905) nog wel voor de geest kunnen halen.

Beroep

Het onderschrift van de foto vermeldt het beroep zakkennaaiër en dat is één van de vele beroepen die in de officiële stukken worden genoemd.

Zijn eerste beroep was schippersknecht en daarmee viel de appel niet ver van de boom, want hij trad daarmee in de voetsporen van zijn vader.

Foto gemaakt ter gelegenheid van het 25-jarig huwelijksfeest van Jacob Kossen en Maartje Bak op 2 januari 1927

Daarna kom ik tegen dagloner, werkman, transportarbeider en caféhouder. Hij oefende ook meerdere beroepen tegelijk uit.

Zakkennaaien heeft hij ruim 25 jaar gedaan bij Slot en Bonnet. Hij deed veel met de hand maar hij beschikte ook over een speciale naaimachine. Deze naaimachine is nu nog te bewonderen in de Broeker Veiling.

Ter gelegenheid van zijn vijftienvijfjarig jubileum bij Slot en Bonnet kreeg hij een zilveren bestek met inscriptie. Dit bestek is bewaard gebleven.

Bij het bekijken van oude akten van de burgerlijke stand is het altijd aardig even naar de getuigen te kijken. Eén van de getuigen bij een geboorteaangifte was mandenmaker van beroep en dit sterkt het vermoeden dat Jacob ook mandenmaker is geweest. Hij woonde aan het Mandepad en dit pad draagt niet voor niets die naam. Er woonden daar diverse gezinnen die leefden van het vlechten van manden. Er waren in die tijd veel manden nodig, want ze werden gebruikt als fust voor de export van tuinbouwproducten. De mandenmakers vlochten voor dit doel in een razend tempo goedkope manden.

Recente foto van het woonhuis annex café dat Jacob Kossen in 1906 aan het Mandepad heeft laten bouwen.

In 1906 liet hij aan het eind van het Mandepad een woonhuis met café bouwen. Op de plaats waar nu de chipsfabrieken staan, dus vlakbij het Mandepad, was het station. Daar werden de spoorwagens geladen voor transport naar het buitenland. Er was daar veel bedrijvigheid. Het was dus helemaal geen gekke plek voor een café.

Het café kostte destijds zo'n zesduizend gulden, een klap geld voor die tijd. Jacob zal dat geld niet zelf gehad hebben. Het vermoeden bestaat dat zijn schoonvader Klaas Bak hem een hypotheek heeft verstrekt. Klaas was landbouwer en beschikte waarschijnlijk over voldoende middelen om Jacob te helpen. Ik heb gezocht naar de hypotheekakte maar die heb ik niet kunnen vinden. Het blijft dus een veronderstelling. Zoon Tamis en zijn vrouw Diewertje hebben later in dit huis aan het Mandepad gewoond.

Je kunt wel stellen dat alle beroepen die hij in Broek op Langedijk heeft uitgeoefend, iets met het transport van groenten te maken hadden. Ook zijn cafeetje was er voor de groentehandelaren en transportarbeiders.

Verder

Jacob Kossen was een opvallende verschijning. Zijn prachtige doorleefde kop heb ik al opgenoemd, maar hij was ook groot en fors gebouwd.

Op de groepsfoto gemaakt ter gelegenheid van het laden van de 2000ste wagon groenten van R. Slot uit Broek op Langedijk, is dat goed te zien. Jacob Kossen (vierde van links) domineert duidelijk op deze foto. Volgens de overlevering was hij ijzersterk. Als de smid het aanbeeld wilde verplaatsen moest Jacob er aan te pas komen. Hij kon zo'n klus in zijn eentje af.

Slot

Jacob overleed op 22 november 1934 te Broek op Langedijk op tachtigjarige leeftijd. Zijn eerste vrouw en vier van zijn zeven kinderen waren hem in de dood voorgedaan. Hij heeft nogal wat meegemaakt in zijn lange leven. Toch, als je de foto's goed bekijkt, zie je geen man die er verslagen bij zit, integendeel zelfs. Klappen zijn er om op te vangen, lijkt zijn levensmotto. Zijn tweede vrouw Maartje overleed op 22 november 1956.

De drie kinderen die in leven bleven hebben voor heel wat nakomelingen gezorgd. Velen van hen wonen nog aan de Langedijk.

Met dank aan:

- Arjen en Dorothea Kroon
- Familie Kossen
- Jan Willem Balder, Regionaal Archief Alkmaar

Deze familiefoto is gemaakt rond 1930. Op de voorste rij zien we van links naar rechts Jacob Kossen, Maartje Bak (vrouw van Jacob) en Antje Kossen. Daarachter van links naar rechts: Dirk Kouwen (man van Maartje), Maartje Kossen, Tamis Kossen, Diewertje Arends (vrouw van Tamis) en Cor Balder (man van Antje).

Foto van de 2000ste wagon groenten verzonden door R. Slot te Broek op Langedijk. Deze foto is gemaakt op 19 februari 1912. Vierde van links is Jacob Kossen.

Schoolreisje in 1951

Op 28 juni 1951 maakten de leerlingen van de Openbare Lagere School in Oudkarspel hun jaarlijkse uitstapje naar Bergen. Lange tijd was dit soort schoolreisjes een uitje om naar uit te kijken.

We zien van links naar rechts op de voorste rij (zittend): 1.Wim Barsingerhorn, 2.Jaap Plakman, 3.Peter Keeman, 4.Gerard Krijgsman, 5.Jaap Posthumus, 6.Leo Pliester, 7.Rien van Ooijen, 8.Martha Kuiper, 9.Frieda de Boer, 10.Fokje Talsma.

Op de tweede rij (knielend): 11.Ton Mol, 12.Ed Peeters, 13.Wim de Ruiter, 14.Jan de Wit, 15.Wim Bijl, 16.Piet Krijgsman, 17.Ron Wit, 18.Arend Smid, 19.Piet de Koster, 20.Jannie Landman, 21.Arie de Geus.

Op de derde rij (staand): 22.Gretha Eilander, 23.Gitta Waterdrinker, 24.Nellie Pranger, 25.Greetje Bant, 26.Annie Duives, 27.Cor Stoop, 28.Gaitske Vaartjes, 29.Elsje Ulder, 30.Anneke Kramer, 31.Ger Stam.

Op de achterste rij (staand): 32.Mevr. Eecen-de Leeuw, 33.Meester de Ruiter, 34.Meester Van den Abeele, 35.Dhr Karel Bijl, 36.Mevr.A.Wit-Smak, 37.Mevr. Mandemaker, 38.Dhr Antoon Kroon, 39.Rens Valkonet, 40.Mevr.Van den Abeele, 41.Juffrouw Bossen, 42.Dhr Bertus de Koster.

Die winters van vroeger

*Bij de Amerikaanse windmolen, die de Oudkarspolder polder (Waarlanders noemden het de Nieuwe polder) bemaalde, staat een groepje schaatsliefhebbers.
We zien v.l.n.r.: 1.Gon Smit, 2.Nel Hemke, 3.Grietje Keppel, 4.Maarten Visser, 5.Nel Stam, 6.Ali Nap.*

Inleiding

Oudere mensen hoor je dikwijls praten over de winters van vroeger. Die ouderwetse winters heb je tegenwoordig niet meer! Ook uit winters van een nog verder verleden zijn ons gegevens bekend. Zo was de winter van 1794/95 berucht, toen de Fransen over de bevroren rivieren ons land binnentrokken. De mensen konden toen in een gesloten ruimte, zelfs bij een flink vuur, niet warm worden. Het brood werd zo hard als een steen en de kopjes vrozen aan de tafel vast! We moeten daarbij niet vergeten dat men in die tijd, en ook nog veel later, geen behoorlijk middel tot verwarming had. Bij een open haardvuur brandde je aan de voorkant bijna je voeten terwijl je rug bij wijze van spreken bevroor.

Broeikaseffect, opwarming van de aarde, het houdt ons min of meer regelmatig bezig. 'Die winters van vroeger, dat waren me nog eens winters'. Of het nu warmer is dan een halve eeuw geleden, zal wel erg moeilijk vast te stellen zijn, maar het leek inderdaad in die jaren kouder. Kwam dat nu door strengere winters of hadden we gewoon minder verwarming? Ik weet zelf nog dat er alleen in de kamer een Godinkacheltje stond. Die stookte het wel lekker warm met wat 'zwarte brand', maar toch stonden met een straffe noordooster de bloemen op de ramen. Achter in het huis en boven was het dan ijs- en ijskoud. 's Morgens stond het rijp op de wollen dekens, gecondenseerde adem die bevroren was. Als je jezelf ver-

schoonde, werd je verschoning eerst even te warmen gelegd op de kop van de kachel. Met strenge vorst moest de kraan worden afgesloten en stonden er emmers water die van tevoren waren afgetapt.

De winters die we nog weten te herinneren

Uit de jaren '50 en '60 van de vorige eeuw hebben we fotomateriaal gekregen dat we u niet willen onthouden. Dé winter van de 20e eeuw was die van 1963, qua strengheid gevolgd door 1947. De eerste oorlogsjaren leverden nog drie strenge winters op: 1940, 1941 en 1942. Ook 1929 hoort tot de strenge. In totaal telde de 20e eeuw acht strenge winters. De negentiende eeuw had er dertien, de achttiende eeuw veertien met een gemiddelde onder het vriespunt. Het was niet alleen vervelend koud in die winters van toen. Er was ook plezier op het ijs.

Sneeuwduinen

De strengste winters leverden uiteraard ook veel sneeuw op. In de winter van 1963 lag er in het noorden van het land tachtig dagen sneeuw! De zon scheen er volop bij want die winter was met 256 uur zon ook de zonnigste. Ondanks dat het toch niet alle jaren sneeuwde, hebben we herinneringen aan dikke lagen sneeuw. Door de wind werd de sneeuw vaak hoog opgejaagd tot metershoge sneeuwduinen. Sneeuw kan door de wind op drift raken. Driftsneeuw, zoals dat in de meteorologie wordt genoemd, is sneeuw die van de grond opwaait.

*De Dorpsstraat in Oudkarspel ter hoogte van bakkerij Van Vuure (tweede huis links).
De foto werd destijds gemaakt door Herman Möller.*

Het hoeft dan dus niet te sneeuwen. Tussen de Luizeknip en Kalverdijk is het ooit voorgekomen dat er zulke hoge duinen waren opgewaaid dat de rijweg na het sneeuwruimen tussen een muur van sneeuw doorging.

Op plaatsen waar het 'snorrelde', kon het ook flink opwaaien. Ter hoogte van bakkerij Van Vuure in Oudkarspel lag een metershoog opgewaaid sneeuwdek.

Sneeuwplezier

De kinderen van nu verschillen in wezen niet zoveel van de kinderen van toen. Een sneeuwpop maken is, als er voldoende sneeuw voorhanden is, een prachtige bezigheid voor de jeugd. Als er echt veel sneeuw viel, kon er zelfs een heel ijskasteel worden gebouwd.

Het valt niet helemaal te achterhalen wanneer de schoolgaande jeugd van Oudkarspel zoveel sneeuw had om dit ijskasteel te bouwen. Het zou in 1928/29 kunnen zijn, maar net zo goed in de eerste oorlogsjaren. Op het schoolplein achter de O.L.School (nu Behouden Huis) verrees een heus fort van sneeuw. De jongen rechts voert zelfs sneeuw aan met een kruiwagen.

De Dorpsstraat in Noord-Scharwoude ter hoogte van de manufacturenzaak van Smit (2^e huis rechts). Nu is hier Pictures & Frames gevestigd. Op de voorgrond een bakfiets en daarachter Gert van Rijn met zijn mechanische melkwagen. De foto moet eind jaren vijftig begin jaren zestig zijn genomen door Arie de Vries.

Pittoreske plaatjes

Schilder Arie de Vries uit Noord-Scharwoude was een verwoed amateur-fotograaf. Hij was lid van een fotohobbyclub onder leiding van dokter H. Wilmink uit Zuid-Scharwoude. Ontwikkelen en afdrucken deed Arie zelf. Vlak bij hem in de buurt vond hij onderwerpen voor zijn liefhebberij.

Jo Pluister was ook een liefhebber van zelf fotograferen en zag vaak het pittoreske van Langedijk. Jo was werkzaam bij houthandel Eecen in Oudkarspel. In vroeger jaren werd hout uit Scandinavië, onder andere uit Domsjö in Zweden, aangevoerd in complete boomstammen. Als houtvloten bereikten deze stammen via Alkmaar uiteindelijk de houtzagerij in Oudkarspel. Het hout was dan nog niet geschikt om te worden gezaagd. Het moest nog geruime tijd in het water liggen. Rondom de houthandel, in 't Waardje en de sloten, zag je dan grote houtvloten liggen. Jo Pluister vereeuwigde dit tafereeltje in een sneeuwwinter, waarschijnlijk die van 1963.

Aan de westzijde van de houthandel van Eecen lagen de houtvloten in sloot. Rechts de achterkant van de even zijde van de Dorpsstraat in Oudkarspel.

De achterzijde van de Dorpsstraat in Oudkarspel. Links is de kolfbaan van Café 't Huis de Brederode te zien. De toren van de Allemanskerk heeft nog fier een spits. In het midden prijkt een plee op kant van sloot. Rechts de schuitenmakerij van Kat met een stookplaats waar pek werd warm gemaakt voor het onderhoud van houten akkerschuitjes.

Van Herman Möller uit Oudkarspel is bekend dat hij naast manufacturier ook een winkel in fotoartikelen had. Al voor de Tweede Wereldoorlog maakte Herman foto's. Vooral door de verplichting tot het dragen van een persoonsbewijs in de oorlog, kwam er veel vraag naar pasfoto's. Herman heeft vele Langedijkers op de kiek gezet. Terloops ontwikkelde hij zich tot portret- en dorpsfotograaf. Ook hij zag de fotogenieke hoekjes van Langedijk toen alles nog niet verkaveld was. Vlak naast hem was de schuitenmakerij van Kat. Vanaf de Voorburggracht leverde dat een mooi plaatje op.

Schaatsplezier

Door het vele water in Langedijk was er een overvloed aan schaatsbanen. Toch sprong een aantal sloten er uit als het ging om populariteit. Dat waren de Trijntjessloot aan de zuidzijde van de Nieuweweg en de Schipperssloot in Zuid-Scharwoude, net ten noorden van de Boomgaard. In Oudkarspel was het Barnewiel en de omliggende sloten de plek waar vaak werd geschaatst. Een koek en zopient werd dan op het ijs geplaatst en jong en oud genoot met volle teugen. Er werd in die tijd ook nog aan schoonrijden gedaan. Hierbij gold onder andere dat een jongen een meisje 'vroeg', net als bij dansen het geval is. Sommige verwoede schaatsers ondernamen grote tochten door het Geestmerambacht. Door het vele water kon je in alle uithoeken van de grote polder komen. Tochten naar Schoorldam, Krabbendam, Warmenhuizen en zelfs verder waren geen uitzondering. Vanuit het 'ambacht' had je een mooi vrij uitzicht op Langedijk.

Bronnen:

- KNMI Klimatologische dienst
- Nederland zoals het was - zoals het is; W.W.Reijs; Bosch & Keuning Baarn, z.j.
- Eigen herinneringen

De Trijntjessloot aan de zuidzijde van de provinciale weg naar Schoorldam (de Nieuweweg genoemd). De mooie gladde ijsvloer lokte veel kinderen, maar ook volwassenen om een baantje te schaatsen. De foto werd ooit gemaakt door Jo Pluister.

Vervoer anno 1903

Het veilingterrein in Noord-Scharwoude met een gereedstaande stoomtrein.

Inleiding

We kunnen het ons haast niet voorstellen, hoe men in 1903 vanuit de Langedijker dorpen naar andere plaatsen reisde – of – hoe men groente of andere zaken naar de klanten bracht.

Wij zijn gewend aan halfuurdienstregelingen in het publieke vervoer en aan personen- en vrachtauto's die iedereen en alles van deur tot deur brengen.

Heel anders zag het er uit in 1903. Ik wil proberen u een beeld te schetsen van de mogelijkheden die men toen had.

De almanak en zijn samensteller

Van Jan IJff kreeg ik een exemplaar van de Langedijker Almanak voor het jaar 1903 te leen. Deze almanak was samengesteld en uitgegeven door J.H. Keizer, Redacteur-Uitgever van "de Nieuwe Langedijker Courant" te NOORDSCHARWOUDE.

Het enig overgebleven exemplaar meldt dat de uitgave voor 1903 een tweede jaargang is; zoals blijkt uit het voorwoord werd de almanak voor 1902 samengesteld door F.C. Fleischer, predikant bij de Doopsgezinde gemeente te Makkum, voorheen te Broek op Langendijk.

Het voorwoord van Keizer, geschreven november 1902, vermeldt het succes van de eerste uitgave.

Hierom heeft hij het recht van uitgave voor de tweede jaargang verworven die in veler belangstelling wordt aanbevolen.

Keizer was eigenaar van een drukkerij, gevestigd achter Dorpsstraat 964 in Noord-Scharwoude. Na de brand op 2 november 1962, waarbij helaas ook het archief van de Langedijker Courant verloren ging, werd de drukkerij voortgezet door H. de Jong, die aan de Laanweg te Oudkarspel voor de moderne drukkerij "de Nijverheid" een nieuw pand liet bouwen.

Een zeer groot gedeelte van het drukwerk voor Langedijker bedrijven en verenigingen werd door Keizer gedrukt.

Het zetten van teksten en cliché's was tijdrovend handwerk, waardoor drukfouten regelmatig voorkwamen. Mijn oom Jaap Jong, die verantwoordelijk was voor de prijscouranten van ons familiebedrijf, de Langedijker Zaadteelt & Zaadhandel Jacob Jong, liet die ook bij de Nijverheid drukken. Toen het eens erg was met de drukfouten, betitelde oom Jaap de heer Keizer als "de drukfoutenduivel".

Personenvervoer

De almanak begint met de winter-dienstregeling 1903 van de Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij (HIJSM) van Amsterdam naar Den Helder en visa versa.

De tijd wordt aangegeven met Tijd van Greenwich. Met uitzondering van Koog-Bloemwijk zijn de stations tot Alkmaar nog dezelfde als toen. Ten noorden van Alkmaar zijn er stations en haltes verdwenen.

De almanak noemt naast het station van Noord-Scharwoude nog haltes te St. Pankras, Zijdwind, Schagerwaard, Oudesluis en Koegras.

Bij deze haltes werd alleen op tijdig verzoek gestopt. Vanaf de stations Noord-Scharwoude en Heerhugowaard had men dagelijks vier doorgaande treinen van en naar Amsterdam en daarnaast nog drie van en naar Alkmaar.

Blijkbaar was ook de verbinding Alkmaar-Hoorn-Leeuwarden via de boot van Enkhuizen naar Stavoren van belang. Ook hiervan is de dienstregeling aanwezig. Driemaal dagelijks was er een verbinding visa versa van Amsterdam naar Leeuwarden via station Heerhugowaard.

Naast het "grote spoor" kon men ook nog reizen met de Stoomtrams Alkmaar-Purmerend-Amsterdam en Haarlem-Beverwijk-Heiloo-Alkmaar (beide acht maal per dag). De boot van de Alkmaar Packet had drie afvaarten vanaf Alkmaar en Amsterdam. Men scheepte zich in aan de Voormeer te Alkmaar en in Amsterdam aan de de Ruyterkade. Een retour in de eerste klasse kostte één gulden, in de tweede klasse 60 cent.

Hoe reisden de Langedijkers naar Alkmaar? Vanuit Langedijk waren de Tram-Omnibusdiensten, met paar-dentractie, naar Alkmaar.

Op zaterdag was de dienst beperkt tot twee vertrektijden. Op zondag kon men maar één keer om 12.30 uur naar Alkmaar en kon men niet eerder terugreizen dan om 7 uur 's avonds. De andere dagen waren er drie vertrek-tijden per dag. Men vertrok uit Alkmaar bij de Herberg van P. Burgering en uit Oudkarspel bij Herberg "Huize Brederoode" van G. Slotemaker.

De trip van Oudkarspel naar Alkmaar kostte 35 cent; voor een retour Broek op Langedijk-Alkmaar moest men 45 cent neertellen.

Goederenvervoer.

Keizer schrijft in zijn almanak over de feestelijke opening van de toevoerlijn in 1902:

Een heerlijke zomerdag. Van elke woning wappert de driekleur; een druk en gezellig verkeer op de straat; vrolijke, opgewekte stemming op ieders gelaat zichtbaar; volop muziek; overal blijdschap; over alles een glans van vergenoegdheid; de gehele gemeente volop in feest-dosch.

Zoo was het op donderdag 19 juni in de gemeente Broek op Langedijk bij gelegenheid van de opening der nieu-we toevoerlijn.

Dit was de eerste directe verbinding van een groentevei-ling met het landelijke spoorwegnet ter wereld!

Het resterende goederenvervoer was in handen van beurtschippers en vrachtrijders. De almanak noemt:

BEURTSCHIPPERS

Op Amsterdam:

A. ten Bruggencate te Broek op Langedijk; vaart af van Broek des Maandagmiddags, van Amsterdam des Woensdagmiddags. Ligplaats te Amsterdam: Damrak 14.

G. Rus te Oudkarspel; vaart af van Oudkarspel Maandag – en Donderdagmorgen vroeg; van Amsterdam Dinsdag- en Vrijdagmiddag 1 uur precies. Ligplaats te Amsterdam: Prins Hendrikkade, bij de Martelaarsgracht.

Op Alkmaar:

A. Hartog te Zuidscharwoude [Maand., Vrijd. en Zaterd.]

E. Waal te Oudkarspel " " "

VRACHTRIJDERS

Langedijk-Alkmaar ['s morgens van L., 's middags van A.] C. Balder, Jb. Volkers, A. Schoenmaker, D. Zwakman en C. Stam. Langedijk-Schagen ['s morgens van L., 's middags van Sch.] A. Kok te Kerkbuurt.

Station Noordscharwoude-Langedijk:

S. Mijs te Harenkarspel [Oude Niedorper Verlaat.]

Deze vrachtrijders reden deze trajecten dagelijks heen en weer, met paard en wagen.

Vanaf de stations had men dus een redelijke verbin-ding voor personenvervoer in richting Alkmaar en Amsterdam.

Het vervoer van personen tussen de vier dorpen en Alkmaar had geen grote frequentie.

In 1903 reisden nog heel weinig mensen; de bestaande verbindingen zullen voor hen voldoende zijn geweest.

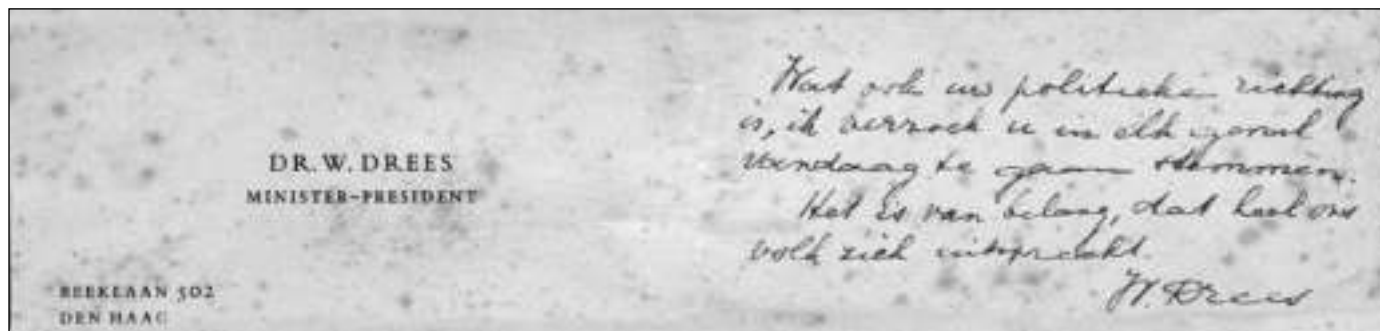
Het vrachtvervoer per spoor ging na 1902 een bloeitijd tegemoet door de groei van de groenteveilingen.

De beurtschippers moesten het loodje leggen wegens het snellere en goedkopere transport per spoor en over de weg.

De vrachtrijders zijn door de modernisering van hun wa-genpark en het leveren van goede service in het vervoer van deur tot deur "blijvers" gebleken.

Wat was een fakkeldragersdag

Kaartje W. Drees

Vaantje Fakkeldragersdag

Van mevrouw M. Stins-Kouwen uit Noord-Scharwoude ontvingen wij een vaantje met daarop de tekst:

Partij van de Arbeid, Ter herinnering aan de Centrale Fakkeldragersdag Utrecht 22 October 1955.

Daarbij gevoegd zit een kaartje dat eigenhandig is geschreven door Willem Drees, toenmalig Minister-president. Drees schrijft: Wat ook uw politieke richting is, ik verzoek u in ieder geval vandaag te gaan stemmen. Het is van belang dat heel ons volk zich uitsprekt.

Misschien hebben beide zaken niets met elkaar te maken. Wat wij wel willen weten is, wat de Fakkeldragersdag inhield. Navraag bij de Partij van de Arbeid leverde niets op. We hopen dat er iemand een klein tipje van de sluier kan oplichten.

Jan Marsman Sr

Opening R.K. Jongens-school -1926

Inleiding

Een pittige klus was het om gegevens van deze foto te achterhalen. Door veel vragen en de vondst van een krantenartikel is het uiteindelijk gelukt om een deel van de geportretteerde mensen te achterhalen. We gaan terug naar het voorjaar van 1926 toen men met trots de nieuwe Rooms Katholieke Jongensschool in Noord-Scharwoude opende.

Feestelijke opening

'Dinsdag had de officiële opening plaats der nieuwe R.K. Jongensschool te Noordscharwoude. Des morgens werd een gezongen H.Mis opgedragen door den Zeer Eerw. Heer Pastoor van Noord, met algem. H.Communie der kinderen. Om 10 uur vond de inwijdingsplechtigheid plaats door den Z.Eerw. Heer Pastoor Kok, Bisschoppelijk Inspecteur van het Katholiek Onderwijs in dit Dekanaat, in tegenwoordigheid van H.H.Geestelijken, Eerw. Zusters, Hoofd der school en personeel en vele genodigden.' Zo opende de Langedijker Courant het bericht over de nieuwe school in mei 1926. Verschillende sprekers kwamen aan het woord, waaronder Pastoor Van Noord, burgemeester Van Spengler, loco-burgemeester Kroon van Oudkarspel en de heer Kramer, secretaris van het schoolbestuur. Er werd gememoreerd dat er al zeven jaar lang onderwijs

werd gegeven aan klassen, bestaande uit 50 kinderen of zelfs meer. Twee nonnen werd lof toegezwaaid: Zuster Martini als hoofd van het onderwijzend personeel en Zuster Clementine. De laatste had volgens de krant door de drukke werkzaamheden ter voorbereiding van de nieuwe school, te veel van haar krachten gevegd en was daardoor ten hemel gegaan. Bloemstukken werden aangeboden en de architect de heer Ooijens memoreerde zijn oud patroon wijlen de heer W.Robbers, wiens werk hij had mogen voltooien.

Een moderne school

De indeling van de school werd zeer geprezen. Bij de entree viel gelijk op dat alles zo praktisch was ingericht. Een ruime gang gaf toegang tot een trap naar de bovenlokalen. Aan de straatzijde bevonden zich twee lokalen met moderne leermiddelen. Alle ramen konden worden geopend zodat licht en lucht konden toetreden. In de gang was een groot aantal kapstokken aangebracht en er was ook een wasgelegenheid. Verder beschikte de school over WC's en een kleedlokaal voor het personeel.

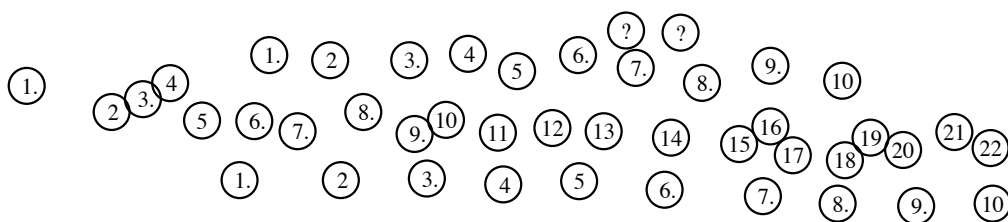
Een nieuwigheid waren de schuifbare schoolborden waarop op één daarvan stond geschreven:

Moge deze school onder Gods zegen steeds bloeien.

De school heeft wel gebloeid maar bestaat al jaren niet meer. Een klein deel is nog herkenbaar in het

pand van Super de Boer. De school ging later op in de Mariaschool.

Toen alle plechtigheden gedaan waren, gingen alle genodigden op de speelplaats op de foto waar aan de noordoostzijde van de kerk een grote veranda was gebouwd. Omdat in de gemeenteraden van Oudkarspel, Noord- en Zuid-Scharwoude niet alleen Katholieken zaten, staan er ook mensen van andere gezindte op deze foto.

Voorste rij: 1.Arie Barten (raadslid van Oudkarspel), 2.Gerrit Bekker (raadslid van Zuid-Scharwoude; woonde in de Koog), 3.Jan Kroon (wethouder van Zuid-Scharwoude), 4.Burgemeester Van Spengler (burgemeester van Zuid- en Noord-Scharwoude), 5.Pastoor Van Noort van de St Janparochie, 6.Jacob Kroon (loco-burgemeester van Oudkarspel), 7.Pastoor Kok (bisschoppelijk inspecteur van het Katholiek onderwijs in het Dekenaat), 8.Cornelis Kramer Gzn (secretaris van het schoolbestuur), 9. Groen. 10.? Staande v.l.n.r.: 1. ?, 2.Cato de Laat, 3.H.A.Maas (dirigent van het muziekkorps Genot door Kunst), 4. 5.en 6 onbekend, 7.Mevr. Duyvis, 8. Koopman?, 9., 10, 11 en 12 onbekend, 13.Kapelaan van Houten, 14. en 15 onbekend, 16. Jan Ootjers (wethouder van Noord-Scharwoude), 17. ?, 18.Juffrouw Adelaar, 19 en 20 onbekend, 21. Zijp?, 22.Gerrit Bekker.

Bovenste rij v.l.n.r.: 1.Meijer (manufacturier van De Gunst), 2 t/m 6 onbekend, 7.Jacob Groen, 8.Hendrik Metselaar, 9.Jan Vader (?), 10.onbekend. De bovenste twee heren zijn ook onbekend.

Gezien de vermelding in de krant zouden er onderwijzers en onderwijzeressen op de foto moeten staan.

Alleen juffrouw Adelaar lijkt een lerares te zijn. Ook het hoofd, de heer Andriesma zou aanwezig kunnen zijn, evenals de architect de heer Ooijens en de aannemers Rijkenberg en Hes.

Oudkarspel door de jaren heen

Inleiding

In ons blad van 2006 plaatsten we een stukje herinnering van Geerie Schreuders aan haar buurvrouw Jannetje Ton. Deze keer heeft Geerie haar herinneringen wat breder op papier gezet. Een stukje tijdsbeeld van Oudkarspel.

Ons dorp

Toen we in 1960 in Oudkarspel kwamen wonen, was de Voorburggracht nog een sloot, de kerk had een spits en heette nog Ned.Hervormde kerk. Het bejaardenhuis Buitenzorg stond nog aan de Dorpsstraat. Als er ijs was in de winter, schaatsten m'n kinderen op het Barnewiel en 's zomers speelden ze in de speeltuin 'Kindervreugd'. M'n boodschappen werden aan huis bezorgd door de volop aanwezige middenstand. Vijf voor zeven 's morgens ging de fluit van Houthandel Eecen en dat herhaalde zich over de dag verdeeld vijf maal. Grote vrachtwagens vol hout, soms tot over de rongen (*stangen om de lading tegen te houden; red.*) geladen, kwamen over de brug en denderden over de Dorpsstraat. Geen mens beklagde zich. Dit alles is verleden tijd.

Het huis, nu Dorpsstraat 874, waar we zesendertig jaar hebben gewoond.

Ons buurtje

De poort, die toegang gaf tot de kerk, was altijd gesloten. Hij werd alleen geopend voor diensten en begrafenissen. Bezoekers voor het kerkhof en leveranciers voor de koster moesten over het voetpad en het ronde bruggetje. De grote brug stond de hele dag open voor de koolschuitjes. Het grote plein voor de kerk had prachtige rozenperken die werden verzorgd door de koster Nico Bankersen. Omdat we aan het pad woonden, sloot ik tijdens een begrafenis m'n gordijnen. Ook mijn kinderen moesten binnen blijven tot de plechtigheid voorbij was.

Onze buurman was oud-burgemeester Wijnveldt. Een knorrige, oude man, die meende dat het dorp na al die jaren nog van hem was. Nieuwe burens met drie kinderen die, waarvan iemand hem had wijs gemaakt, drie stoute jongens hadden, brachten hem totaal van zijn stuk. Toen we arriveerden met een busje met meubelen stond hij al buiten, vast van plan om te vertellen wat hij wel en niet tolereerde. Maar het had die nacht gevoren en het tuinpad was glad. Hij gleed uit en brak zijn heup. Toen hij geheel hersteld weer thuiskwam en zag dat we drie meisjes hadden, werd hij wat milder. Toch bleef hij ons goed in de gaten houden. De tak van het stokoude pruimenboompje, met nog maar één vruchtje, werd er voor het rijp was al afgeplukt. Ik hoop dat het hem gesmaakt heeft. Toen hij naar Schoorl verhuisde, kregen we een muizenval cadeau. Hij vond ons toch wel aardig.

Aan de andere kant van het pad naar de kerk staat de 'Klokhoeve', eerst bewoond door Verkroost, later Marjan Sluis, Van Rossen de juwelier –die de naam aan het huis gaf- en nu al jaren de familie Schoenmaker. De boerderij heeft nog een paar weken leeggestaan toen er studenten

in huisden die ontgroend moesten worden. 's Morgens vroeg marcheerden ze op klompen, die een paar maten te groot waren, door het dorp naar Peter Verburg om daar te werken. 's Avonds kwamen ze weer aangestrompeld en degene die achteraan kwam, moest voor straf buiten eten. Ik zie hem nog zitten in 't gras, een pan leeg te krabben. Een rare traditie in de studentenwereld.

Toen de koster met pensioen ging, volgde Klaas Hart hem op. Die had volop ruimte voor z'n hobby: kippen, konijnen, duiven en een volière. Ook was hij een voorstander van groente kweken zonder bestrijdingsmiddelen.

De brand

Over de brand van de kerk op 7 juni 1969 is al heel wat geschreven. Het was tijdens het verjaarspartijtje van m'n dochter. Werkzaamheden aan het dak, een harde noordoosten wind, een vonkje, een rookpluimpje en er was geen redden meer aan. De brandweer van Langedijk werd geholpen door brandweer uit omliggende dorpen en die van Eecen. Ons huis, dat van de houthandel was, werd voortdurend natgehouden. Er moest koffie worden gezet, soep gekookt, broodjes gesmeerd door dames die op laarzen door m'n keuken banjerden. 't Was een doorlopende kantine. Om precies zes uur viel de torenspits naar beneden.

De haan lag bij de burens in de tuin. Kleine stukjes gloeiend hete lei werden met de wind verspreid door de buurt. In 1996, toen we verhuisden, vond ik het nog in de tuin.

De kerk moest worden herbouwd, dat stond vast, maar 't duurde maanden voor de financiën rond waren. Geen spits meer maar dezelfde stompe toren zoals vroeger. In 1973 was de kerk klaar. Een aannemer uit Friesland had goed werk geleverd, ook aan de binnenkant. Het was prachtig, er was vloerverwarming aangebracht, voor de kerkgangers een luxe.

Maar het werd niet meer de oude kerk van vroeger. Het hek moest open blijven en er kwamen geen rozenperken meer. Ruimte voor meer auto's, ook de kerkgangers kwamen liever niet meer op de fiets. De deuren moesten 'los' blijven en aan het hek hingen bordjes 'Plaats voor stilte en bezinning'. Maar dat heeft niet zo lang geduurd. Het woord 'hangplek voor jongeren' bestond nog niet maar de kerk was droog en er stonden stoelen, wat wil je nog meer. Toen de klok midden in de nacht begon te luiden, was het uit met de pret.

De kerk van Oudkarspel zoals die er uitzag in mei 1965, gezien vanuit het zuiden. Op de voorgrond de kosterwoning die jaren door koster Klaas Hart werd bewoond.

Er zouden zeker ooievaars komen nestelen. Takken werden aangebracht door een helikopter, maar de enige vogels die er gebruik van maakten waren kauwen. De haan werd van de toren gestolen, een hele prestatie. Maar later werd die weer sportief teruggebracht.

Het dorp nu

Zo veranderde er veel in het dorp. De Voorburggracht werd gedempt en is nu een drukke rijweg geworden. Het bejaardenhuis is verdwenen en er kwam een aantal nieuwbouwwijken. Het inwonertal groeide maar de middenstand profiteerde er niet van. In Noord-Scharwoude kwam de eerste supermarkt en er volgden er meer. De winkeliers konden er niet tegenop en de een na de ander sloot de deuren. Op 't laatst waren er nog maar twee bakkers over. Na veel gesteggel is er dan nu een supermarkt wat het dorp wel ten goede is gekomen.

Ik denk dat Oudkarspel een mooi dorp is om te wonen. Toch hoor ik wel eens het woord 'trappel-end'. Zou het waar zijn?

De NH kerk, nu Allemanskerk genoemd, na de wederopbouw.

Grootvaders klok

Het verhaal van een antieke staartklok die ternauwernood bewaard bleef voor de familie Den Hartigh.

Inleiding

De antieke staartklok waar dit artikeltje over gaat, is vermoedelijk al sinds ± 1800 in de familie. De klok is van een eenvoudig model, met slagwerk en dubbele bellen en een kwartierslag.

Grootvaders klok in de huidige toestand.

Over de bezitters is het navolgende bekend. Jan den Hartigh, geboren 18 augustus 1801, huwde op 25 mei 1836 op 35-jarige leeftijd met Jonkvrouwe Maaike Neeltje van Vliet te Klaaswaal. Van Jan z'n ouders kregen zij deze klok als huwelijksge Geschenk. Het was een bestaande klok die al in de familie voorkwam. Niet bekend is uit welke familie, die van Den Hartigh of van de moederskant van Jan, de familie Barendrecht.

Op de klok is een koperen plaat bevestigd met de namen en geboortedata en -plaatsen van hen die deze klok in hun bezit hadden en nog steeds hebben.

De geschiedenis van de klok

De vierde bezitters in rij Paulus den Hartigh en Bastiaantje Schelling verhuisden in 1889 naar een boerderij aan de Middenweg 160 in Heerhugowaard, rechts naast de Hervormde pastorie. Ze kwamen uit de Hoeksche Waard in Zuid-Holland. De Den Hartighs die momenteel in de Kop van Noord-Holland wonen, zijn allen nazaten van bovengenoemd echtpaar.

Na hun overlijden bleef hun zoon Korstiaan, die ongehuwd is gebleven, op de boerderij aan de Middenweg wonen in de onverdeelde boedel van zijn vader en moeder.

De hoeve 'Buitenlust' te Klaaswaal waar Paulus den Hartigh tot zijn huwelijk met Bastiaantje Schelling woonde. Zijn moeder N. van Vliet erfde deze kapitale boerderij met 80 bunder land.

De stolpboerderij van de familie Den Hartigh aan de Middenweg 160 in Heerhugowaard.

Op een zekere morgen in het jaar 1952 kwam Jan den Hartigh (1905) bij zijn oom Cors (1879) op bezoek om even gezellig te babbelen. Maar bij het weggaan vroeg zijn oom:

„Jan, wil je voor mij naar de hooizolder en die oude staartklok naar beneden halen, want er komt een opkoper voor uit Hoorn”

Oom Cors was slecht ter been en liep met een houten driepoot, de voorloper van de rollator. De klok was in een zeer slechte staat en moest helemaal worden gerepareerd. Dat moest veel geld kosten en dat had oom er niet voor over.

Inmiddels kwam neef Jan met de klok naar beneden en zag de koperen plaat met daarop de namen van zijn voor- en achterouders.

„Oom Cors, weet u wel wat u wegdoet? Zoveel jaren in de familie. Ik doe u een voorstel. Mag ik die klok hebben? Ik beloof u dat ik hem in z'n geheel laat restaureren.”

Oom Cors vond dat een prima idee. Net op tijd gered, want geen twee minuten later kwam de opkoper voor de klok binnen stappen. Helaas!

De klok had jaren op de hooizolder gelegen en nooit zou iemand hebben geweten van zijn bestaan.

Korstiaan den Hartigh, geboren 4 juni 1879.

Plus Wijzer

lend op dat het vijftientig gulden kostte. Hij woonde op de Dijk in Broek en handelde in aardappelen, groente en fruit. Met recht een echte handelaar want hij zei: „Wat wil je dat ik doe? Nu vijftientig gulden of later de klok, dan zal ik dat laten beschrijven.” Ik koos voor de klok, hoewel die vijftientig gulden me toen eigenlijk meer aanspraken. Maar hij hield de knip dicht.

Wat jaren later verhuisde Jan met zijn vrouw Nelly Vooijs naar Lunteren. Zelf dacht ik nooit meer aan de klok tot wij in 1987 werden gebeld door mevrouw Den Hartigh-Vooijs. Zij was al weer jaren weduwe en was inmiddels naar Groningen verhuisd waar ze nog een zuster had wonen. Ze vroeg ons of we naar Groningen wilden komen om grootvaders klok op te halen. Ze vond het prettiger om aan het eind van haar leven de klok aan ons over te dragen. Aan die dag hebben wij nog goede herinneringen. Er werd veel gepraat die dag over mooie en fijne dingen, maar ook over intens verdriet. Jan en Nelly den Hartigh-Vooijs hadden samen één kind: een zoon. Klaas, zo heette hij, was door een ongeluk met een auto in Indonesië om het leven gekomen. Hij was daar voor zijn nummer in militaire dienst. Zijn naam is enkele jaren terug toegevoegd aan het oorlogsmonument bij de Stier in Noord-Scharwoude.

Het meubelstuk werd meegenomen en bij de toenmalige klokkenmaker in Broek op Langedijk, de heer Van den Doel, gebracht voor algehele restauratie. Jammer genoeg is deze restauratie destijds niet helemaal goed gegaan. Het uurwerk loopt nog steeds perfect en is origineel gebleven, maar van het eikenhout werd ondeskundig het mooie gepatineerde laagje verwijderd. Dit wordt tot op de dag van vandaag nog betreurd. Verder was de wijzerplaat voor de heer Van den Doel ook een probleem. Die was namelijk door de inwerking van vocht, stof en ander vuil ook in een slechte staat. Maar daar had bovengenoemde Jan wel een oplossing voor. Zijn neef, de vader van schrijver dezes, Jan Paulus den Hartigh, had een schildersbedrijf in Broek. Dus dat was geen punt, maar hij speelde het balletje door naar zijn zoon Paul, toen vijftien jaar oud. „Paul kan goed schilderen en tekenen, dat is net wat voor hem!”

En aldus geschiedde het, die uitdaging nam ik aan. Na veel werk en inspanning werd het klusje geklaard. Neef Jan Kzn was bijzonder ingenomen met het resultaat en vroeg wat de onkosten waren. Ik antwoordde hier aarze-

Jan den Hartigh, zijn vrouw Nelly den Hartigh-Vooijs en hun zoon Klaas op een foto uit 1943.

Tot slot, toen ik die klok na zoveel jaren weer terugzag, was het toch een mooi moment. Ik kon mij er niet veel meer van herinneren hoe ik het had geschilderd als vijftienjarige jongen. Wij zullen de traditie voortzetten en de klok weer doorgeven aan het volgende geslacht Den Hartigh. Grootvaders klok, waarschijnlijk meer dan tweehonderd jaar oud en hij tikt nog steeds door. Langer dan wij zullen tikken waarschijnlijk.

Transport aan de Langedijk

Inleiding

In 2007 was één van de thema's in 't Regthuis: 'Langedijker Transport'. In het volgende artikel wordt een overzicht gegeven van de achtergrond bij de expositie, aangevuld met de openingsspeech van Evert van der Plas.

Vanaf het ontstaan van de Langedijk is deze omgeving gekenmerkt door het vele water. Alleen de kilometerlange Dorpsstraat (later Dijk en Dorpsstraat) maakte vervoer over land mogelijk via de Twuijverweg naar Alkmaar. Langs deze route trof men handkarren aan in alle soorten en maten, hondenkarren voor de venters en paardenkarren voor het grotere vervoer. Alleen de zeer welgestelden, zoals de dorpsdokter en de burgemeester, konden zich een koets veroorloven.

Het water was veelal ondiep en de enige manier om het Geestmerambacht te verlaten was via een sluis of door middel van een overhaal. Het is daarom niet zo verwonderlijk dat de schuiten van hout waren en door hun vorm aangepast aan het doel waarvoor ze dienden. Zo waren er bijvoorbeeld speciale veepramen waar de koeien overdwars in konden staan. De voortbeweging ging handmatig: kloeten of, als de wind gunstig was, met behulp van een klein zeil. Buiten het Geestmerambacht maakte men gebruik van damschuiten. Deze voeren naar Alkmaar en Amsterdam en deden dat op windkracht of werden voortgetrokken door een trekvaart met behulp van een paard als daar geld voor was. Was er geen paard dan moesten de vrouw en kinderen van de schipper 'in het haam'.

Vanaf circa 1900 kwamen de stalen schuiten in trek. Ze hadden minder onderhoud nodig en gingen langer mee. De vlet, het stekertje en het kloetbootje deden hun intrede, maar de voortstuwing was nog steeds handmatig.

Een grote sprong voorwaarts vormden de eerste gemotoriseerde vrachtschepen. De afmetingen konden nu aanzienlijk groter worden, want voortstuwingskracht was er genoeg. De grootte bleef echter noodgedwongen beperkt tot de afmetingen van de Broeker sluis. Om die reden besloot men in 1940 de oude sluis van Broek te vervangen door een nieuwe, waar aanzienlijk grotere schepen in konden. De Firma van Schoorl met hun 'Trio's' voer dagelijks op Alkmaar en Amsterdam.

Railvervoer

De uitvinding van de stoommachine in 1777 door James Watt, betekende het begin van de industriële revolutie. Voor die tijd was de kracht enorm en de mogelijkheden leken onbegrensd. Stoommachines kwamen op voertuigen, watergemalen, landbouwmachines, hei-installaties en vanzelfsprekend op schepen. Een nieuwe vinding was de trein; een op stoom voortgedreven voertuig, rijdend op stalen wielen op stalen rails. De snelheid was groots en de kracht leek ook hier onbegrensd. Ook in Langedijk wilde men met de tijd meegaan en zocht men aansluiting op het in-

middels aangelegde treinnetwerk Amsterdam-Haarlem-Alkmaar-Den Helder.

Er kwam een goederenspoor tussen Broek op Langedijk en Alkmaar. Het eindpunt van dit lijntje en tevens het ran-geerterrein lagen in het toen nog open Zuiderdel. Zo kon men direct de handelswaar (kool en aardappelen) van de akkerschuiten overladen in de treinwagons. Treinladingen vol gingen richting het zuiden en vooral naar Duitsland. Later werd vanaf het spoorterrein in Broek ook personen-vervoer geregeld van en naar Alkmaar.

Een andere spoorverbinding werd aangelegd in Noord-Scharwoude. Vanaf het veilingterrein kwam een spoorlijn richting het oosten en vond bij het station Noord-Scharwoude (feitelijk in Heerhugowaard) aansluiting op de lijn Alkmaar-Den Helder.

Wegvervoer

Alles ging op stoomkracht, zowel het goederenvervoer als later het personenvervoer. Echter, met de komst van de verbrandingsmotor (benzine en later diesel) kon men ook grotere vrachtauto's laten rijden. Bussen en vrachtwagens namen langzamerhand het werk van het spoor over. In 1972 besloot men de spoorverbinding tussen Broek op Langedijk en Alkmaar op te heffen. In Noord-Scharwoude gebeurde dat in hetzelfde jaar. De rails werden in de jaren daarna opgeruimd.

Nu menig vervoerder de beschikking kreeg over een vrachtwagen of een vervoerder inhuurde, betekende dit nog niet dat de wegen hierop afgestemd waren. Alle verkeer moest nog steeds langs de smalle Dorpsstraat die daar absoluut niet geschikt voor was.

Herinneringen van Evert van der Plas

Wij woonden vroeger in de oude NH pastorie in Noord-Scharwoude, tegenover Concordia. In de jaren '50 gaf de operettevereniging Caecilia wel vijftien tot twintig uitvoeringen.

De aanleg van het Broeker spoortje in 1902. Hier kruist de spoorlijn richting het stationsemplacement de Dijk. Links is in de verte de NH kerk te zien.

De bezoekers kwamen met auto's en bussen naar het dorp. Op de stoep van drogisterij Bakker in Noord-Scharwoude stonden we de auto's en bussen te tellen die de Kerkelaan inreden. Daar was de parkeerplaats op het grasveld bij de Openbare Lagere School. Je kon toen aan de nummerborden zien uit welke provincie ze vandaan kwamen: G en GZ dat was Noord-Holland, H en HZ die kwamen uit Zuid-Holland. Ook zag je veel een B, die kwamen heel over de Afsluitdijk vandaan en een enkele keer zelfs een auto of bus met de letter A uit de provincie Groningen.

Na 1953 ging dat niet meer. De auto's kregen allemaal andere nummers en daar kon je niet aan zien waar ze weg kwamen.

Op jonge leeftijd schreven we de nummers van de auto's op, maar dat deed iedereen toch wel. Bij mij ging dat nog wat verder. Ik had een oom die bij Houthandel Eecen chauffeur was: ome Dirk Blaauboer. Er was ook nog Tinus Ooms, door mij ome Tinus genoemd. Met hen mocht ik al op achtjarige leeftijd mee met de houtwagen, onder andere naar Friesland.

In 1950 was dat een hele onderneming over de tweebaans Afsluitdijk waar de betonplaten allemaal een stukje van elkaar af lagen (na de oorlog nog niet gerepareerd) en je met een gangetje van 40 km soms met je hoofd tegen het dak stuiterde.

Ik niet, ik was daar nog te klein voor, maar ik vond het wel prachtig om mee te rijden.

Aan de Kerkelaan woonde toen ook C.de Waard, door mij vader de Waard genoemd. Samen met zoon Mart ging ik zoveel mogelijk mee: kisten voor Kramer, kozijnen voor Klinkert of groente vanaf de veiling. Er was altijd wat te vervoeren.

Toen ik vorig jaar zomer werd gevraagd om voor dit jaar in een gedeelte van de expositieruimte met mijn verzameling miniatures en foto's te willen exposeren, vond ik dat toch best wel spannend, maar ik heb het met enorm veel plezier gedaan.

Gezien de belangstelling en de reacties van bezoekers mag best worden gesproken van een mooi resultaat.

Verbrand in een kwartier

Inleiding

Op vrijdag 26 juni 1959 brak om tien uur 's morgens brand uit bij de familie Rijkens in Oudkarspel. De rietgedekte stolpboerderij, die op dat moment negenentachtig jaar oud was, verdween in amper een kwartier uit het straatbeeld van Oudkarspel. In het volgende stukje wordt een beeld gegeven van de stolp en de familie Rijkens vóór en ná de brand.

De stolp

De verschillende types stolpboerderijen worden onderverdeeld in onder anderen de West-Friese stolp met voorhuis en de Noord-Hollandse stolp. Dit laatste type werd vaak gebouwd in de 19e eeuw. Het betreft meestal een zuivere piramide met letterlijk huis en bedrijf onder één dak. Was bij de West Friese stolp veelal de woning aan de zijkant (later overigens vaak gedraaid), bij -e latere vormen was het woongedeelte altijd aan de straatzijde. Naast de voordeur (die vaak niet werd gebruikt; men ging achterom) was een enkel raam aangebracht aan de kop van de koegang, de 'lange regel' genaamd. In het midden gaven twee ramen licht in de kamer, terwijl een raam links de zijkamer (de 'opkamer' genoemd) verlichtte. Aan de achterkant bevond zich dan de ingang van de 'dars' en een achterdeur naar de koegang. De darsdeuren waren in Langedijk niet groot en hoog zoals in oostelijk West-Friesland. Er hoefden hier geen grote wagens met hooi naar binnen te worden gereden. De aanvoer gebeurde met de schuit. In het midden van de stolp, tussen de vierkantstijlen (met de klemtoon op kant) werd het hooi opgeslagen. Kenmerkend voor een stolp is de schoorsteen die fier midden boven uit het dak steekt. Op zolderhoogte bevond zich een gedeelte om vlees te roken, met tochtvrij sluitende deur.

De stolp van de familie Rijkens was gebouwd in 1870 op de plaats van een oudere stolp. Oorspronkelijk zal er nog het boerenbedrijf zijn uitgeoefend, maar in de tuinbouwstreek Langedijk veranderde het gebruik vaak naar een tuinderbestemming.

Ook deze boereninrichting was omgebouwd naar een tuinbouw- en woonbestemming. De koestal op de lange regel, aan de noordzijde van het pand, was omgebouwd voor bewoning. Het looppad was gang geworden en waar de eigenlijke stallen waren, waren (slaap)kamers en een keuken (oostkant) gerealiseerd. Grappig was dat de voor- en achterkoes (slaapplaats op de stal) zijn blijven bestaan. De voorkoes is als logeerslaapplaats in gebruik gebleven terwijl de achterkoes als aardappelopslagplaats werd gebruikt. De rest van de ruimte in het vierkant werd samen met de korte regel (de westkant) bij de dars getrokken en voorzien van hekken om bewaarkool op te stapelen. Het boenhok tegen de westelijke muur is ook blijven bestaan. Hier was naast de grote boenbak een aanrecht en wc gemaakt. Indrukwekkend groot was in die tijd de houten zolder van 12 bij 12 strekkende meters, met alleen in het midden de schoorsteen. De 'dars', oorspronkelijk bedoeld om graan te dorsen, bleef die naam houden en werd 'kooldars' genoemd.

Achter de stolp stonden bijgebouwen uit een nog oudere periode langs de noordgrens van het erf. Vooraan een wagenloods met hoge deuren en aansluitend nog plaats voor acht koeien en vier paarden.

De familie Rijkens

De 'Rijkesen' kwamen uit de Diepsmeer (zie *Van Otterplaat tot Groenveldsweid 2004*) waar zij een klein arbeidershuis bewoonden. Het gezin Rijkens bestond uit vader, moeder en elf kinderen, waarvan er ten tijde van de brand

nog vijf thuis woonden. Vader Dirk Rijkens, werd als Theodorus Rijkens geboren op 12 sept 1891 te Oudkarspel. Moeder Margaretha (Gré) Loos werd geboren op 6 oktober 1896 te Spanbroek. Vanaf 1908 diende zij bij de kruidenierswinkel annex café van Gert Oudhuis (later de bloemenwinkel van Piet Kalverdijk achter Kayer's meubelzaak).

De stolp van de familie Rijkens zoals die er uitzag voor de brand

*Vader Dirk Rijkjes bezig met het wegen
van een mand kool in de Diepsmeer*

In 1953 waren zij uit de Diepsmeer vandaan verhuisd naar het dorp Oudkarspel. Bijzonder trots waren ze op hun mooie grote boerderij. De verkoper was de dochter van Thijs Borst, die om financiële redenen het pand uit de verhuur (huurder was de fam. Smak) in de verkoop deed. Thijs Borst was degene die de bestemming van het pand wijzigde van veebedrijf naar tuinderij.

De woning was veel ruimer en er hoefde geen opslagruimte voor de tuinbouwproducten te worden gehuurd. Ook was er plaats om varkens te houden. Deze beesten werden gevoerd met afvalproducten zoals koolbladeren, aardappelkriel, tarwe- en gerstkaf en gras van eigen erf.

*Gré Rijkjes-Loos en Dirk Rijkjes in de deur
van hun pas verworven stolp*

De brand

De oorzaak van het ontstaan van de brand is niet achterhaald. Een Langedijker brandweer bestond nog niet in die tijd. Het korps van Oudkarspel moest assistentie vragen aan het naburige dorp. Het vuur greep zo snel om zich heen dat de brandweren van Oudkarspel en Noord-Scharwoude, geholpen door de bedrijfsbrandweer van hout-handel Eecen, niets meer konden uitrichten.

Van de inventaris kon niets meer in veiligheid worden gebracht. Drie varkens, die in het achterstuk in de oorspronkelijke paardenstal bivakkeerden, konden niet meer worden gered.

Het vuur werd aangewakkerd door een straffe zuidoostenwind. Hierdoor liepen de belendende huizen van Arie Ootjers en winkel en woonhuis van de firma Van Zijl brand- en waterschade op. De brandweer, die niets meer kon uitrichten, beperkte zich al gauw tot het natspuiten van de naastgelegen huizen. De hitte was zo sterk dat de

ruiten van de huizen aan de oostkant van de Dorpsstraat sprongen.

*De vlammen slaan al door het dak.
De stolp is reddeloos verloren*

De stolp en bijgebouwen brandden volledig af en restanten die overeind bleven staan werden door de brandweer uit veiligheidsoverwegingen nog diezelfde dag vlakgetrokken. De ingebrande vierkantsbalken, hoewel los in de voeting staand, bezorgden de brandweermannen nog menig zweetdruppeltje.

Naast bovenvermelde schade is er van twee op trouwen staande kinderen de uitzet verbrand.

Hartverwarmend was in die dagen de hulp die vanuit de dorpsgemeenschap geboden werd. Zo leefden vader en moeder Rijkjes aan de overkant van de straat bij de familie Piet Appel, die zelf tien jaar eerder hun stolp door brand hadden verloren. Jan werd opgenomen door Piet Volkers, overbuurman en drukker/boekverkoper bij de firma Mienes.

De brandweer is aan het nablussen. Alleen de muren en het vierkant staan nog overeind

Dirk en Ben vonden onderdak bij Dokter de Wit. De zussen konden in hun werkhuizen slapen. Na het eerste weekend bij burens en kennissen te hebben gewoond, verbleef het gezin Rijkens in een door de gemeente geïnvormde woning, naast slager Henk Mooij (later Kooter en meer recent Vredevoort) in Oudkarspel (nu Dorpsstraat 910).

De verzekering

De stolpboerderij was om praktische redenen bij twee maatschappijen verzekerd. Het woongedeelte bij Woudsend, het achterste stuk (het bedrijfsgedeelte) bij de Rotterdamsche Lloyd. In deze aparte verzekering school het probleem. Woudsend stond namelijk geen gescheiden verzekering toe. Het zou drie jaren duren voordat de familie Rijkens in staat werd gesteld hun woning te herbouwen. Het is wel zeker dat dit nooit zou zijn gebeurd als de firma Eecen niet in dit conflict zou hebben bemiddeld. Met het geld van de andere verzekering kon het bedrijfsgedeelte worden herbouwd door Riek Tauber. Het werd de vorm van een luchtgekoelde schuur. Een jaar na de brand, in september 1960, kon die reeds in gebruik worden genomen. De waarde van verbrande inboedels (t.b.v. de uitzetten waren er aparte polissen), die eveneens bij de Rotterdamse Lloyd verzekerd waren, werd bijna direct uitgekeerd. De geplande trouwerijen konden daarvoor toch doorgang vinden.

De achterzijde van het nieuwe koelhuis vanaf de Voorburggracht gezien

Het geldkistje

Toen de ergste hitte was verdwenen, werd uit de rokende puinhopen nog een geldkistje gered. De inhoud kon later bij de Nederlandsche Bank met behulp van röntgenstralen worden vastgesteld en alsnog worden vergoed. Het geld werd zonder kosten uitgekeerd en de brandverzekeringsspolissen konden nog grotendeels worden gelezen. In het geschil over de opstalverzekeringen heeft dit een positieve bijdrage geleverd aan de oplossing.

Het nieuwe dubbele woonhuis in aanbouw

De herbouw

Op de plaats van de boerderij kwam niet meer opnieuw een stolp terug. In 1962 werd een dubbel woonhuis gebouwd (nu Dorpsstraat 773 en 775). De familie Rijkse keerde terug op de oude plek.

Aan de zuidkant kwamen Vader en Moeder te wonen, met aan de noordkant hun oudste zoon Piet

Jammer is dat de boerenstolp niet als zodanig is herbouwd, maar in 1959 werd er anders over gedacht dan heden ten dage. Een dubbel woonhuis met losstaand bedrijfsgebouw werd als veel praktischer ervaren.

De waarde van historie werd toen veel minder erkend dan nu en van karakteristieke dorpsgezichten had men al helemaal niet gehoord. De linker woning van het dubbelwoonhuis wordt nu nog steeds bewoond door de familie Ben Rijkse en de rechter kant door de jongste dochter van Piet, met haar gezin.

Bronnen:

- *Gegevens van de familie Rijkse via Ben Rijkse te Oudkarspel.*
- *Krantenbericht uit juni 1959.*
- *Foto's Herman Möller, brandweercommandant Rutsen en Dirk Rijkse jr.*

Wijb Ouweltjes

Kerk- en Dergmeergemaal het behouden waard

In de zestiger- en zeventiger jaren van de vorige eeuw is het gehele gebied van het Groot Geestmerambacht verkaveld. Daardoor zijn er nog maar weinig plekken te vinden waar de graafmachines met hun gladstrijkende werking aan zijn voorbijgegaan.

Eén van die plekken is gelegen ten westen van Oudkarspel aan de Kerkmeeweg, waar deze met een bocht van ongeveer negentig graden naar het westen afbuigt. Op het iets boven het omringende land uitstekende, met knoestige bomen versierde stukje grond van nauwelijks een halve hectare groot, staat een uit 1916 daterend, enigszins beschadigd gebouwtje. Vanuit dit gebouwtje werd de onderbemaling van een drietal héél oude droogmakerijtjes geregeld, tot rond 1970 het waterpeil in het Geestmerambacht tot één niveau werd 'gedegradeerd'.

Deze droogmakerijtjes zijn achtereenvolgens:

de Dergmeer (droog ± 1542, 43 Ha), de Kerkmeer (droog 1547, 61 Ha) en het Kromwater (droog 1546, 17 Ha). Het waren meertjes die zijn ontstaan in het midden van de dertiende eeuw toen het Geestmerambacht regelmatig werd geteisterd door overstromingen, iets dat niet meer gebeurde na de definitieve sluiting van de Westfriese Omringdijk rond 1320. In de ontstane meertjes zwom de vis vrolijk rond, tot genoegen van de broodvisser uit Oudkarspel. Zij zetten 's morgens vroeg hun fuiken en als zij ze de volgende dag lichtten, was de bun in de boot weer vol. Dat werd anders toen Jan Jansz., baljuw van de Nijenburg en schout Willem Jansz. uit Alkmaar hun begerig oog naar het noorden richtten. Zij hadden landhonger en besloten dat om te beginnen de Dergmeer best drooggemalen kon worden.

De drie poldertjes op een kaart uit 1852. Let op de plaats van de molen links boven bij de 'O' van het woord Oudkarspel.

Het bestaan van een instrument dat water uit kon werpen, was al geruime tijd bekend zoals blijkt uit de opdracht van de graaf van Holland, Willem VI (1404-1417), aan de Heemraden van Delfland. Hij gelastte ze om eens poolshoogte te gaan nemen in de buurt van Alkmaar waar Floris van Alkemade en Jan Grietens één van de eerste watermolens hadden ontworpen. Hoe de molen er heeft uitgezien is helaas niet bekend, maar meer dan een eeuw later was er vermoedelijk genoeg aan verbeterd om het plan van Jan Jansz en Willem Jansz tot een goed einde te brengen.

We weten dit omdat er een document bestaat uit 1542 waarin de visser(s) van de Dergmeer protesteren tegen het verlies van hun broodwinning.

Vanaf die tijd ontstaat in Noord-Holland de ene na de andere droogmakerij, al duurt het tot de zeskantige bovenkruier is uitgevonden en het doorzettingsvermogen van Jan Adriaansz. Leeghwater en zijn opdrachtgevers vóór men zich aan de grote meren de Beemster, de Schermer e.a. gaat wagen.

De naam *Dergmeer* doet vermoeden dat de bodem van het drooggevalen meer heeft bestaan uit derg of darg, een veenachtige modderige substantie. Door vermenging met de onderliggende zavelachtige grond (half klei half zand) verkreeg men een goede cultuurgrond die vooral geschikt is voor de tuinbouw.

Vanaf de tijd dat de meertjes droog waren, zijn de Dergmeer en de naburige Kerkmeer door hun 'eigen' molens droog gehouden. Wat voor soort molens er stonden en hoe het reilde en zeilde is tot heden niets van bekend. Het duurt tot 1864. Vanaf dat jaar worden de beide polders bemalen door één schepadmolen. De molen stond op de rand van de Kerkmeer op de plek waar ook het huidige gemaal staat. De verbinding met de Dergmeer en het Kromwater was geregeld door middel van duikers annex verbindingsloten. Vóór het jaar 1895 is het schep-rad vervangen door de meer effectieve vijzelbemaling, een uitvinding uit de achttiende eeuw.

In 1914 verbrandt jammerlijk de Kerkmeermolen. Men gaat over op een meer moderne manier van bemaling.

Op de fundamenteën van de verbrande molen wordt in 1916 een klein gebouwtje gezet met daarin een ruwolie motor die vanaf die tijd via een drijfriem de houten vijzel in beweging houdt.

Op deze unieke plek en in dit unieke gebouwtje probeert de huidige bewoner van het 'molencomplex', Björn de Vries, 'de oude glorie' weer in ere te herstellen. Het sinds de verkaveling van het Geestmerambacht ernstig in verval geraakte gemaal wordt momenteel door hem met veel energie en liefde voor de historie weer zover hersteld dat het 'werkt'.

De initiatiefnemer en grote drijfkracht achter het behoud van het complex is echter Ger Kalverdijk uit Heiloo. Hij is al vanaf 2002 met het project bezig en heeft er veel energie in gestoken.

Wellicht, en daar doen intussen een groot aantal mensen hun best voor, komt het zover dat het Kerk- en Dergmeergemaal met bijbehorende grond en molenhuis eens de status van gemeentelijk of provinciaal monument krijgt.

Het feit dat men zich bevindt op de plek waar de eerste, of de eerste op één na, droogmakerij ter wereld is ontstaan moet toch inspirerend in die richting werken.

De verbrande molen van de Kerkmeer in 1914.

Kerk- en Dergmeergemaal, maart 2007 (foto Charles Barten)

*Het begin van de restauratie van het maalwerk.
(foto Charles Barten)*

De Koog en de 'woid' van Klaas de Boer

Inleiding

In ons jaarblad van 2006 schreef Jaap Kroon een gezellig stukje herinneringen over zijn geboortedorp. Het geheel werd geïllustreerd met herkenbare foto's, waaronder een paar van de Koog. Reden om nog wat meer fotomateriaal van deze straat te tonen en wat feiten over deze straat boven water te tillen. Vroeger een idyllisch min of meer doodlopend straatje, nu een verbindingsweg naar Heerhugowaard. De Koog in Zuid-Scharwoude is gedurende de 20^e eeuw getransformeerd van dorpscentrum naar doorgangsweg. Oude foto's tonen een bijna betoverend beeld van veel groen. In het navolgende een stukje geschiedenis van De Koog.

Een koog

In de Middeleeuwen waren stormvloeden en oeverafschuivingen de grootste bedreigingen voor het land. Het was daarom gebruikelijk om de zeedijken niet direct aan het water te leggen, maar een behoorlijk stuk achter de vloedlijn. Het zogenaamde 'voorland' bepaalde daarmee de kracht van het water. Dit land, min of meer kwelders, bleef dus voor een deel buitendijks liggen en werd meestal 'kogen' of 'kagen' genoemd. Henk Komen oppert in zijn boek 'Kapellen aan de dijk' de mogelijkheid dat de Voorburggracht ooit vanaf het Gorterdiep met een meer zuidwestelijke koers is omgebogen in de richting van Broek.

*Begin jaren '30 beklom Jan Oudendijk de toren van de Koogerkerk tijdens schilderwerkzaamheden.
Hij fotografeerde met zijn Box-Tengor de Koog in westelijke richting.
Rechtsvoor staat het huisje van Dirk en Bertha de Graaf achter het café van Schoenmaker.
Aan de linkerkant is in het midden het dak van de dokterswoning te zien.
Rechts daarvan een rijtje huisjes die feitelijk midden op straat stonden.
Daarnaast het dak van de Openbare Lagere School. Daar weer naast het dak van café De Schelvis.
Boven De Schelvis is het hoge dak van het raadhuis te zien.
Ook de kolfbaan van De Rode Leeuw is goed herkenbaar.
De hoek Koog/Dorpsstraat was toen nog dichtbegroeid met fruittuinen.*

Oorspronkelijk zou een deel van Noord-Scharwoude en heel Zuid-Scharwoude meer oostelijk hebben gelegen. De kapellen (nu de kerken aan de Kerklaan en de Koog) stonden in deze visie dan dus in het dorp in plaats van een stuk naar het oosten. De benaming *Kaag* is (middelnederlands *caech*) 'hoog gelegen buitendijks land' of 'ingedijkt land'. Er is een verwantschap met *cooch* (Koog) en in 't Fries *keech* 'hoge buitendijkse grond'. Koog en kaag worden ook vaak genoemd in relatie tot een 'nes'. Dit staat voor een uitstekende punt land in het water. Zou daarop doorbordurend de Koog een uitstekend stuk buitendijks land bewesten het eerdere, meer oostelijk gelegen dorp Zuid-Scharwoude zijn geweest?

De Rooster

Tot begin jaren '60 van de vorige eeuw lag vooraan in de Koog, ter hoogte van waar nu de Kastanjelaan is, een brug. Deze brug droeg sinds jaar en dag de naam 'de Rooster'. Bekend is dat in sommige dorpen, vooral in de noordelijke provincies, om de kerk een gracht lag. De toegang naar de kerk werd gevormd door een brug met een rooster in het brugdek. Deze roosters dienden vroeger om de varkens te beletten op het kerkhof rond de kerk te komen, maar het volksgeloof wilde dat ze dienden om de duvel te beletten daar te verschijnen. Diens bokkenpoten zouden ook een probleem geven bij een rooster. Door zijn ligging tussen de profane en de kerkelijke wereld, was het rooster een stukje niemandsland. In sommige plaatsen zou hiermee de neutrale positie van de kiezers worden getoond. Omdat de roosters de grens aanduidden tussen kerk en wereld, zijn vermoedelijk de meeste kerkhofroosters bij de komst van Prins Willem van Oranje opengebroken, waarmee de grens tussen kerk en wereld aldus werd opgeheven. Van welke kant de 'Rooster' nu ook echt dienst deed als veerooster is niet bekend. De tijd dat het ook echt een rooster was, is al weer lang geleden. Alleen de naam bleef gekoppeld aan de eerste brug in de Koog. In later jaren was het alleen een brug over de Achterburggracht, die hier een bocht om raadhuis en Roode Leeuw maakte. Bij de aanleg van het plan Koog Noord verdween in de jaren '60 van de vorige eeuw de brug.

Trien Groot en Annie Leering werkten halverwege de jaren '40 van de 20^e eeuw bij dokter Wilmink. Een fotograaf kieke ze op de Rooster. Op de achtergrond de fruittuinen van Dirk van Kleef (die in het eerste huis links over de Rooster woonde) en die van de notaris.

nen Langebalk in 1948/1949 werd aan de zuidzijde van het oude Kerkepadje een rijweg aangelegd. In later jaren zou deze weg de naam Langebalkweg krijgen.

De Koog door de jaren heen

De bebouwing aan de Koog is door de jaren heen sterk gewijzigd. Van heel vroeger bestaan er niet veel afbeeldingen. Als je de kerk, herberg De Roode Leeuw en het raadhuis meetelt, dan stonden er rond 1830 slechts vijftien gebouwen aan de Koog. Direct rechts, links van waar nu het pad en de brug naar de Vissenbuurt loopt, stond een grote boerderij. Bij toeval kregen we destijds van de heer Klaas Swart uit Oostwoud een plaatje van deze oude boerderij annex bakkerij. Deze boerderij stond zoals gezegd rechts aan het begin, over een brug aan het water van 't Diepie, zoals het water daar werd genoemd. Als eigenaar van de boerderij vinden we Klaas Joman. Van het houten gebouwtje achter op het erf is dan Cornelis Troostheide eigenaar. De bakkerij lijkt dus niet in de boerderij te zijn geweest.

Centrum van 't dorp

Wanneer je praat over het centrum van Zuid-Scharwoude, dan is de Koog onmiskenbaar het middelpunt waar alles zich afspeelde. Er stonden een paar herbergen (later café's), het raadhuis, de school en de kerk en de Dorpsstraat maakte er een zodanige draai dat er een soort dorpspleintje ontstond. De Koog was ook de plaats waar de jaarlijkse Zuidscharwouder kermis werd en wordt gevierd.

Op dit moment is de Koog een vrij brede straat die de verbinding vormt naar Heerhugowaard. Lange tijd is dat niet zo geweest. In feite liep de Koog als rijweg vroeger dood bij de Koogkerk. De rijweg van de Koog was halverwege erg smal. In de jaren dertig van de 20^e eeuw verdwenen enkele kleine huisjes als eerste vorm van wegverbreding.

Achter de kerk bevond zich een voetpad, 't Kerkepadje of 'Kerkewoid' genoemd richting de houten voetbrug die Langebalk werd genoemd. Aan het pad ontstonden in de 19^e eeuw huisjes. Bij het aanleggen van de nieuwe beton-

Dokter Wilmink maakte in de jaren '30 deze foto. Links de onderwijzerswoning en daarachter de Openbare Lagere School, rechts de gesloopte huisjes die wel erg dicht op de weg stonden. (coll. J.Wilmink)

Tussen 1850 en 1860 treffen we Aafje van 't Loo aan, de weduwe van Cornelis, als broodbakster op dit adres.

De volgende twee boerderijen waren eigendom van Cornelis Wayboer. Gezien het grote aantal mensen dat hier op een gegeven moment woonde, lijken de stolpen door meerdere gezinnen bewoond te zijn geweest. Van de tweede van deze genoemde stolpen is het grondplan nog steeds aanwezig als het doktershuis. Rond 1830 was het nog geen dokterswoning maar een boerderij. Op een zeker moment moet de boerderij zijn vervangen door een burgerwoning, maar nog wel op de grondvesten van de stolp. Wellicht verklaart dit het feit dat de gevel niet symmetrisch is maar ietwat scheef aandoet. Dokter Tjitse Hoekstra, dokter Henri Wilmink en later de doktoren Oud, Hospers en Braak vormen tezamen een lange rij van geneesheren die hier hebben gezeteld. We wijden verder niet uit over het doktershuis omdat dokter Braak wellicht het verhaal van zijn huis nog eens aan ons ter hand stelt.

Een tekening van de negentiende eeuwse boerderij die rechts aan het begin van de Koog stond. Later stonden hier de woning van Piet Visser en de bakkerij van Willem Verkroost (nu woning familie Schuffelen).

Achter de huizen zijn weinig foto's genomen. Toch heeft ooit iemand de moeite genomen om de zuidkant van de Koog aan de achterzijde op de plaat vast te leggen. Op de achtergrond is het huis van Haije (meestal Arie genoemd) Beets te zien.

*Een kijkje in oostelijke richting achter de huizen aan de zuidzijde van de Koog.
Het huis met de gebroken kap was van Arie Beets.
Rechts is nu de noordelijke begrenzing van de vissenbuurt.*

Een opvallend huis stond als laatste rechts aan de Koog. Het was de RC Diaconie, oftewel het Rooms Catholieke Armenhuis. Van 20 op 21 juni 1905 kwam het Katholieke Armenhuis aan zijn einde. Er verscheen het bericht in de krant dat de oorzaak van de brand onbekend was. Ongeveer op deze plek trof men later de woning van Klaas de Boer aan.

De 'woid' van Klaas de Boer

Vlak voor de Koogkerk lag aan de rechterkant een groot grasveld. Dit was eens eigendom van Pieter de Wit, een handelaar in zakken, balen, hulpmeststoffen en aanverwante artikelen. Pieter had ook een stalhouderij. Alle bezigheden droeg Pieter later over aan Klaas de Boer. Ofschoon hij niet de eerste eigenaar was, stond dit stuk land in de volksmond jarenlang bekend als 'de woid van Klaas de Boer'. Deze man was stalhouder en gebruikte het grasland wellicht voor zijn paarden.

In mei 1921 beëindigde Klaas de Boer zijn stalhouderij. Omdat Langedijk niet rijk was aan grote stukken grond langs de Dorpsstraat, was het hebben van een groter terrein in de kern van het dorp een uitkomst. Voor langere tijd was 'de woid' het evenemententerrein van Zuid-Scharwoude.

Professor Cocadorus

Joop Zutt uit 't Waarland bezorgde ons een foto van professor Cocadorus, een rondreizend kunstenaar uit Amsterdam.

De foto werd ruim tachtig jaar geleden genomen op het stuk grasland aan de Koog in Zuid-Scharwoude. Professor Cocadorus, pseudoniem van Meyer Linnewiel (1867-1934), was een standwerker met in die tijd een grote reputatie.

*Op de woid van Klaas de Boer zag het zwart van het volk toen professor Cocadorus er optrad.
Fotograaf W.Blokker uit Alkmaar vereeuwigde deze standwerker.*

Zijn artiestennaam ontleende hij aan de namen van zijn grootouders Co en Ca en zijn vader Dorus. De show van de professor begon door het uitstellen van de waren door zijn assistent Cheffie Nathan van den Berg. Een bordje met daarop de naam van Cocadorus werd aan een nabijstaande boom bevestigd.

Voor een prettige
vakantie naar :

**KAMPEERTERREIN
„DE DUIZEND EILANDEN”**
ZUID-SCHARWOUDE

OF

**KAMPEERTERREIN
„DE LUWE STEK”**
‘T WAARLAND

Tevens verkoop van:

- * GEBRUIKTE AUTOMOBIELEN
- * BENZINE- EN
SNEL SERVICE STATION
- * AUTO-WASSERETTE
- * ZONNESTOELLEN EN TAFELS

R. KOMEN
KOOG 22 - ZUID-SCHARWOUDE
TELEFOON 02260 - 2991

Een groep Zuid-Scharwouders bouwt een podium met tent op de woid van Klaas de Boer. De foto is waarschijnlijk genomen in 1925 voor een concours van de gemengde zangvereniging 'Gemengd Koor'. Enkele personen zijn bekend:

V.l.n.r.: 1.Piet Kramer (kastelein van De Roode Leeuw), 2.Pietje Schoenmaker (kastelein/winkelier in de Koog), 3.(met vest)Piet de Geus (kastelein van café Fortuin), 4.(linksboven Piet de Geus) Aris Kout, 5.(boven Kout) Dirk Kist.

Van rechts af gezien: de derde volwassene van rechts: Klaas Zeeman, daar links naast met zwarte jas en pet: Jan Schoenmaker, de vrouw met witte jurk: Wijntje Doorn, links van Wijntje schilder Cor Oudendijk en daarvóór Jantje Blok, de vrouw van Pietje Schoenmaker.

Hij was geen goochelaar of iets dergelijks. Hij verkocht 'koopjes', anders gezegd: alles waarin hij handel zag en nergens was natuurlijk de waar zo goedkoop. In zijn 'wervende teksten' nam hij met veel humor de actualiteit van de dag op de korrel. Vooral de plaatselijke en landelijke politiek. Naar zijn eigen zeggen was hij hofleverancier van koningin Wilhelmina, was hij bevriend met de tsaar van Rusland en president Theodore Roosevelt van Amerika. Hij wist glashard te bewijzen dat een onderwijzer maar één dag per jaar echt hoefde te werken en op die dag was het toevallig net Koninginnedag.

De gemengde zangvereniging 'Gemengd Koor' hield concoursen op de 'woid', evenals de fanfare 'Kunst na Arbeid'.

Toen Klaas de Boer de pensioengerechtigde leeftijd bereikte, verhuisde hij naar het oude Buitenzorg in Oudkarspel. De hele zaak werd verkocht aan Rem Komen, afkomstig uit Hem, die er transportbedrijf De Valk runde.

Advertentie
R. Komen

Naast het transportbedrijf ontstond er later een garage, benzine- en snelservicestation en autowasplaats.

Op de oude 'woid' werd een camping ingericht, een noviteit voor Zuid-Scharwoude. De camping kreeg heel toepasselijk de naam 'De Duizend Eilanden' en trok jarenlang een vaste stroom campinggasten.

Maar alles verandert in de jaren. Rem Komen vertrok naar 't Waarland waar hij ook al de camping 'De Luwe Stek' had verworven.

Op de plaats van huis, bedrijf en camping staan nu drie vrijstaande woningen. Er herinnert niets meer aan het evenemententerrein van wijlen Klaas de Boer. Rem Komen overleed in april 2007.

Direct links na café De Roode Leeuw stond het raadhuis van Zuid-Scharwoude. Vanaf 1603 was dit de plek van het huis der gemeente. Een ietwat Zaaans aandoend gebouwtje met een klokgevel. In dit oude raadhuisje bevonden zich twee zogenaamde wezenkisten.

Grote houten kisten waarin de administratie van de wezen werd bewaard. De inhoud van deze kisten, met daarin ook een groot stuk oud-archief van Zuid-Scharwoude, werd in 1799 door Engelse soldaten verbrand. Eén van de bewaard gebleven kisten is nog te zien in de trouwzaal van 't Regthuis.

Drie eeuwen heeft het raadhuisje stand gehouden om in 1903 te worden vervangen door een twee verdiepingen tellend raadhuis. Het raadhuis verloor haar eigenlijke betekenis na de samenvoeging van de Langedijker dorpen in 1941. Het bleef wel lange tijd hulpsecretarie van Langedijk en fungeerde in WO II als distributiekantoor. Na een tussenperiode van jeugdhonk en muziekschool is het nu particulier bewoond.

Het raadhuis van Zuid-Scharwoude, hier nog getooid met een sierlijk torentje.

Vlak voor de sloop zag het bedrijf van Rem Komen aan de Koog er zo uit. Op de zijmuur is nog het bord 'Camping De Duizend Eilanden' te zien.

In het begin werd het nieuwe raadhuis gesierd door een sierlijk torentje. Grote commotie ontstond in het dorp Zuid-Scharwoude toen de gemeenteraad voorstelde om na afbraak van de toren van de Koogerkerk de kerkklok in het raadhuistorentje te hangen. Dit is er niet van gekomen. In 1905 verrees een nieuwe toren aan de kerk en de klok bleef op z'n plaats. Het torentje van het raadhuis werd in later jaren vanwege de hoge onderhoudskosten afgebroken en is nooit meer teruggekeerd.

Links vooraan in de Koog stond het manufacturenwinkeltje van Kees Kliffen en Aagje Glas. Het huisje annex winkel stond op de plek waar nu de snackbar Coco staat. Het huisje verdween voor verbreding van de Koog. Voor het echtpaar Kliffen werd een nieuwe winkel gebouwd rechts van de ingang van het Dwaalpad. Voor zover bekend heeft deze winkel nooit als manufacturenzaak dienst gedaan.

Bronnen:

- *Etymologisch woordenboek van de heren Van Wijck en Van Haeringen*
- *Noordhollandse plaatsnamen; D.Karsten*
- *Gegevens en foto's aangeleverd door Klaas Swart te Oostwoud.*

Het oude winkeltje van Kees en Aagje Kliffen. Links het raadhuis van Zuid-Scharwoude. De brug op de voorgrond leidde naar de woning van Verkroost.

Op de kadastrale kaart van 1830 staat pal aan de straat de Gemeenteschool. Rond 1880 werd de Openbare Lagere School gebouwd op de plek van de oudere school. Jaren achtereen was de school de eerste waar alle kinderen van Zuid-Scharwoude les kregen, zowel Katholieke als Protestantse. Na WO II bleef het meest rechtse lokaal in gebruik als kleuterschool en werd de rest gebruikt voor de RK Meisjesschool. Het einde kwam in de jaren '70 toen school en onderwijzerswoning ten prooi vielen aan de sloophamer. Voorbij de school trof je rond 1830 de Algemeene Armen aan, het onderkomen van de armlastige protestante mensen. Later treffen we hier een café en een winkeltje aan. Jarenlang werd dit gerund door Pietje Schoenmaker en zijn vrouw Jantje Blok. In later jaren waren Ben van der Vliet en Nel Bergen hier de eigenaren. Na het café annex kruidenierswinkeltje van Schoenmaker en later Van der Vliet stond er nog één huis. Het moet al een heel oud huis zijn geweest, getuige de muurankers die in de voorgevel het jaartal 1751 aangaven. Het oorspronkelijk dubbele woonhuis herbergde ooit aan de rechterzijde de Hervormde Diaconie. Later was het meer bekend als het huis van Sijbrand Beets, een broer van Haije (Arie) Beets die schuin achter de dokter woonde.

De Kooger Kerk

Over de kerk van Zuid-Scharwoude is al veel geschreven. Zoals we de kerk nu kennen, stamt die qua gebouw uit 1819 met een herbouwde toren uit 1905. Gedurende een lange periode was de kerk grotendeels overdekt met klimop. Dit woekerde zozeer door dat er in de kerk een soort hangende tuinen ontstonden. De kerk sloot de rijweg van de Koog destijds af. Daarna kon men zijn of haar weg vervolgen via het Kerkepadje of Kerkewoid, zoals de mensen zeiden.

*De Koogerkerk gezien vanuit het oosten vanaf het Kerkepadje dat naar de houten Langebalk voerde.
De dorpsjeugd heeft zich bij de voetbrug achter de kerk verzameld. Let op de weelderige klimop op de muur.*

Een stukje herinnering

Van de heer Piet Glas uit Hoogwoud ontvingen wij onderstaande herinnering aan zijn jeugd in Zuid-Scharwoude. Zijn gehele levensverhaal kunt u lezen in het jaarboek van de vereniging Hooghoutwoud van 2006. Piet Glas is de grondlegger van het bekende autobedrijf Glas aan De Gouw in Hoogwoud.

Ik ben geboren op 7 februari 1923 op het Kerkepad (tegenwoordig Langebalkweg 1) te Zuid-Scharwoude in een arm vissersgezin. Ik liep in de Koog op de lagere school, die vlak bij ons huis was. Door het voetballen, wat we op het schoolplein deden, vlogen de kappen van de klompen nog al eens door de lucht. Dit tot boosheid van mijn moeder. Zo leerde ik al gauw om de klompen te repareren met ijzeren bandjes.

Na de lagere school ging ik naar de Ulo, wat me slecht beviel. Daarna ging ik al snel naar de ambachtsschool in Alkmaar, totdat ik dat ook zat was. Ik was ondertussen bevorderd tot fietsenmaker voor de hele familie en die was vrij groot. Niet bij ons thuis, want ik had maar één zus en één broer, maar mijn vader had negen broers en zussen en mijn moeder was ook met zijn tien. Ik had het geluk dat de meeste familie in Langedijk woonde.

Dus toen het verplicht werd dat je een wit achterspatbord moest hebben en een brandend achterlicht, ging ik met die spullen bij de familie langs om dat te verkopen en te monteren.

In de tijd dat ik op de ambachtsschool liep, repareerde ik al vrij veel fietsen in de fuikenboet van mijn opa, die visserman geweest was. Tot overmaat van ramp is het huisje verbrand op een avond dat de familie naar een toneelvoorstelling was.

Het huis brandde helemaal af. Wij gingen toen in die boet wonen en sliepen bij opa en opie op zolder. Ik was toen wel gelijk mijn werkplaats kwijt. Het enige voordeel wat ik aan de brand overhield was een nieuwe fiets, want ik moest wel weer naar school. Deze fiets konden we voor een speciale prijs kopen bij Jan Krul. Ik kwam daar veel over de vloer en leerde daar ook wel eens wat. Krul was een al wat oudere man die, naast fietsen repareren, ook bier bottelde. Hij had in de kast altijd een fles jenever staan, waar hij zo af en toe een slok van nam en dat kon je altijd aan hem ruiken. Aan de zolder zat een dikke balk, waar op stond: "Borgen is vaak dubbel pech, de klanten kwijt, de centen weg."

Deze spreuk is me al die jaren bijgebleven.

*Het huisje van de familie Glas aan het Kerkepadje.
Tussen het huis en het boetje rechts zijn de fuiken van visser Glas duidelijk te zien.*

Arie Ruiter; mijn jeugdjaren in Noord-Scharwoude

De stolpboerderij rond 1900, met v.l.n.r.: tante Mina, moeder Truitje (Geertruida), opa Bertus (Albertus Josephus) van Straaten, ome Frans (Franciscus), opoe (Trijntje van Straaten-Bekker) van Straaten.

De stolpboerderij anno 2007.

Inleiding

In het blad 'Toendertoid' van onze zustervereniging 'Waarland van Toen' zijn al eerder publicaties verschenen waarin de familie Ruiter ten tonele werd gevoerd. Eén van de informanten hiervoor was de eenennegentigjarige Arie Ruiter. Het grootste deel van zijn leven woonde Arie in 't Waarland maar zijn jonge jaren bracht hij in Langedijk door. In het hiernavolgende het verhaal van Arie Ruiter.

Jeugdjaren

Ik ben in 1916 geboren in de stolpboerderij aan de Waarddijk. Mijn vader was Simon Petrus Ruiter en mijn moeder Geertruida van Straaten. De vader van mijn moeder was Bertus van Straaten, die uit Leiden kwam.

Mijn moeder is ook op de boerderij geboren en toen ze met mijn vader trouwde, gingen ze daar ook wonen. Haar

ouders zijn toen waarschijnlijk naar Zuid-Scharwoude verhuisd. Simon Ruiter en Geertruida van Straaten kregen zeven kinderen.

Toen ik 2 jaar oud was, ben ik bijna verdrinken. Ik was op het hekje geklommen en viel in de sloot. Mijn vader was aan het werk bij de ringsloot. Mijn broer Bertus riep: "Arie legt in de sloot!" Zo werd ik net op tijd gered. Ik weet er zelf weinig meer van, alleen dat ik in een wollen deken voor de kachel lag.

In 1922 ruilden we van huis met Piet de Geus op 't Weggie (Spoorstraat) in Noord-Scharwoude.

't Weggie eind twintiger jaren. Het tweede huis van links was het woonhuis van de familie Ruiter.

Hetzelfde huis in 2007, nu Spoorstraat.

Naar school

Toen ik 5-6 jaar oud was, ging ik een tijdje naar de katholieke bewaarschool in Noord-Scharwoude, maar ik had daar niet veel zin in: bij de zusters moesten we lappies pluizen, waarom weet ik niet, maar ik wilde er niet meer heen. Mijn broer en zus gingen toen al naar de lagere school. 's Morgens namen ze een blikken trommeltje met brood mee, wat om hun nek hing met een bandje.

Toen ikzelf naar de lagere school ging, was deze nog gemengd tot en met de vierde klas. In de eerste klas schreven we met een griffel op een lei. Mijn vriendjes waren Gertje Goudsblom, Piet Duis en Jaap Molenaar. Ik denk dat ik nog als enigste over ben uit die klas. Ik kan me nog juffrouw Adelaar herinneren en in de derde klas was er juffrouw Défilé. Ze zijn later, meen ik, naar de meisjesschool gegaan.

De hoofdmeester van de jongensschool was Andriesma en hij was meester van klas 5 en 6, meester Magielsen was van klas 3 en 4, meester Huitema was van klas 1 en 2. Mijn vriendjes waren Jan Kraakman, Pietje Hink, Willem Vader en Kees Wester.

We gingen lopend naar school, maar later had ik een damesfiets, want toen bracht ik mijn invalide zus Trien naar school, ze was 1½ - 2 jaar jonger dan ik.

Feestdagen

Ik herinner me nog het Sint Maartenzingen, we kregen dan pinda's en pepernoten en soms centen of halve centen. Met Sinterklaas kreeg je een taai- of speculaaspop en een chocoladelettertje. Ook kreeg ik elk jaar een rooie zakdoek. Eén jaar had ik een timmerdoos gekregen en ook een keer een bouwdoos van Märklin, een andere keer kreeg ik een stoommachientje.

Hoe mijn moeder dat kon kopen, weet ik niet, we hadden het helemaal niet rijk.

*Het hele gezin Ruiter v.l.n.r.: voor: Frans, Trientje, Jantje,
achter: Arie – Bertus – Anne. Siem was nog niet geboren.
(foto beschikbaar gesteld door de Stichting Waarland van Toen)*

Met Kerst gingen we naar de nachtmis van 5 uur. Er waren toen drie nachtmissen: één van de pastoor, één van de kapelaan en één van een pater die lopend van het klooster van Niedorp kwam. Daarna waren er wéér drie missen. Als we bleven zitten tot de volgende mis, tot half negen,

dan hoefden we die dag niet nog een keer heen. Je zat dan wel 3½ uur in de kerk, en daar was het soms ijskoud.

Bij het 40-uren gebed zat er de hele dag volk in de kerk, 's avonds was dan het lof en dan ging het de volgende dag verder, 3 dagen achter elkaar. Aan het eind had je een processie door de kerk.

Om de zo veel jaar (tien?) had je Missie, dan was er een hele week kerk, met paters van Niedorp. Ik weet niet of dit van doen had met de missionarissen (pater Kruijer – Uganda).

Koude winters

In de zomer zaten we in de keuken achter, maar in de winter zaten we in de voorkamer. We stookten met cokes, antraciet was te duur. Om 8 uur 's avonds zei mijn moeder dan: "Hè, wat is de kachel nog lekker warm," maar er werd niks meer opgegooid en om 10 uur was het koud. Onder de tafel hadden we wel nog een grote blikken stoof, die wat warmte gaf.

De winter van 1928/29, was denk ik de strengste van de eeuw. Ik werkte toen al bij mijn eerste baas Jaap Timmerman, die was tuinder en woonde ook op 't Weggie.

Ik verdiende 3 gulden in de week, dat was 5 cent per uur (in een week van 60 uur). Jaap was de vader van Arie Timmerman, die de tuinbouwcoöperatie heeft opgezet. Die begon hij achter in de schuur van Teun Kostelijk.

Bij het Waardje in de ringsloot had Jaap Timmerman 4 of 5 fuiken voor paling. Alle ochtenden moest ik daar een bijt gaan hakken. Ik had geen extra warme kleding, dus had het stervenskoud. Er zat veel paling in de fuiken, maar ik heb er nooit één gehad.

Jaap Timmerman had een paar akkertjes in de Oudkarspeler polder en een paar in het Geestmerambacht. Ik ging daar met het schuitje heen, vaak alleen, een zak met brood mee.

De dagelijks kost

Als ik tussen de middag thuiskwam, aten we aardappelen met rode kool, of uien of witte kool met een schep varkensvet er overheen. Zondags kregen we wel eens een stukje vlees en op woensdagochtend haalden we bij de paardenslager Jaap Mors op de Achterstraat, een pond gehakt. Verder had je daar slager Jelle Jongsma en op 't Weggie had je nog slager Kuilboer en Arie van Zoonen, ook een paardens-

slager. Bij Jaap Mosk in Oudkarspel was wel eens een noodslachting, dat werd dan omgeroepen. En verder had je de krengenslagers Simon en Jaap Oud uit Niedorp.

Fruit kregen we zowat nooit, maar we pikten wel eens een appel van de groentekar.

Weg uit 't Weggie

Toen ik 14 was, verhuisden we naar de Rietkuil (Schaapskuil) en ging ik bij Dirk Swager werken. Het was maart/april, maar er lag nog steeds ijs. Bij Dirk Swager verdiende ik het eerste jaar 5½ gulden, in het 2e jaar had ik 7½ gulden. In de crisistijd verdiende ik eerst 11 gulden, later 8 gulden, ik was toen 18 jaar.

Mijn vader werkte bij Cees Borst, die land had gekocht in de Rietkuil en voorzitter was van het poldertje. De molen die daar stond, werd oud en is in 1929/30 gesloopt. Toen hebben ze een gemaaltje gebouwd. We zijn in 1931 naar het Waarland verhuisd en woonden in het molenhuis. Mijn vader werd tevens machinist van het gemaaltje.

De oude molen met het molenhuis. (foto beschikbaar gesteld door de Stichting Waarland van Toen)

Na de dood van Cees Borst heeft mijn vader een stuk land gehuurd in de Kuil en vanwege de verkaveling werd ik later eigenaar van het molenhuis.

Mijn vader is in 1953 overleden en ik volgde hem op als machinist. Mijn invalide zus ging later, samen met mijn moeder, in het bejaardenhuis van Schagen wonen.

Bronnen:

- *Interview met Arie Ruiter*
- *Toendertoid nummer 23 en 28; uitgave van Stichting Waarland van Toen.*

v.l.n.r.: Tiny Zutt, Trientje Ruiter, Truitje Ruiter-van Straaten, Arie Ruiter. (foto beschikbaar gesteld door de Stichting Waarland van Toen)

Arie Ruiter in 2007.

Het ontstaan van de ruilverkaveling

Inleiding

Op 23 december 1964 brachten de belanghebbende grondeigenaren in Noord-Scharwoude hun stem uit over de uitvoering van de ruilverkaveling 'Geestmerambacht'. De uitslag van die stemming was wel zeer overtuigend: niet minder dan 97 procent van de stemgerechtigden (in grondbezit uitgedrukt 95 procent) sprak zich voor de uitvoering van het ruilverkavelingsplan uit.

In mei 1965 volgde de installatie van de Plaatselijke Commissie, de eerste daadwerkelijke stap in de uitvoering van de ruilverkaveling.

Het Geestmerambacht zou van vaar- naar rijpolder worden herschapen en dat zou overal in de polder te merken zijn. Werken aan wegen, waterlopen en kavels, het bouwen van boerderijen en tuinbouwbedrijven, het creëren van landschap en recreatiemogelijkheid. Er zou heel veel veranderen in het Geestmerambacht.

De plaatselijke Commissie werd gevormd door:

Ir. W.J.L. Merckx,
voorzitter, uit Overveen.
Jac. De Groot, plaatsvervangend voorzitter,
tuinder uit Warmenhuizen
F. Berkhouwer, veehouder uit Dirkshorn
P.de Geus Kzn, tuinder uit Noord-Scharwoude
J. de Jong, tuinder uit Noord-Scharwoude
J.H. Kraakman, tuinder uit Warmenhuizen
K.Ploeger, tuinder uit Sint-Pancras
C.Timmerman, tuinder uit Broek op Langedijk
P.Semeins, vertegenwoordiger uit de industrie,
uit Broek op Langedijk
S. Visser, tuinder uit Koedijk
H.H. Zwart, burgemeester van Langedijk
Ir. A.D. Oostra, secretaris
Ir.K.v.d. Molen, landmeterdeskundige

Het voorlopig bureau van de ruilverkaveling was ondergebracht in de voormalige Openbare Lagere School in Broek op Langedijk. In november 1967 werd een permanent gebouw geplaatst aan de Oostelijke Randweg in Zuid-Scharwoude.

De plaatselijke commissie in vergadering

Eerste contouren

In 1967 zou de 'verkaveling' meer zichtbaar worden dan tot dan toe het geval was geweest. Ten zuiden van de in dat jaar verbeterde en verharde Wagenweg zou in juni 1967 worden begonnen met de bouw van het hoofdgemaal. In september van dat jaar zou een aanvang worden gemaakt met het graven van een uitwateringsleiding die de verbinding zou worden tussen het hoofdgemaal en het Noordhollandskanaal.

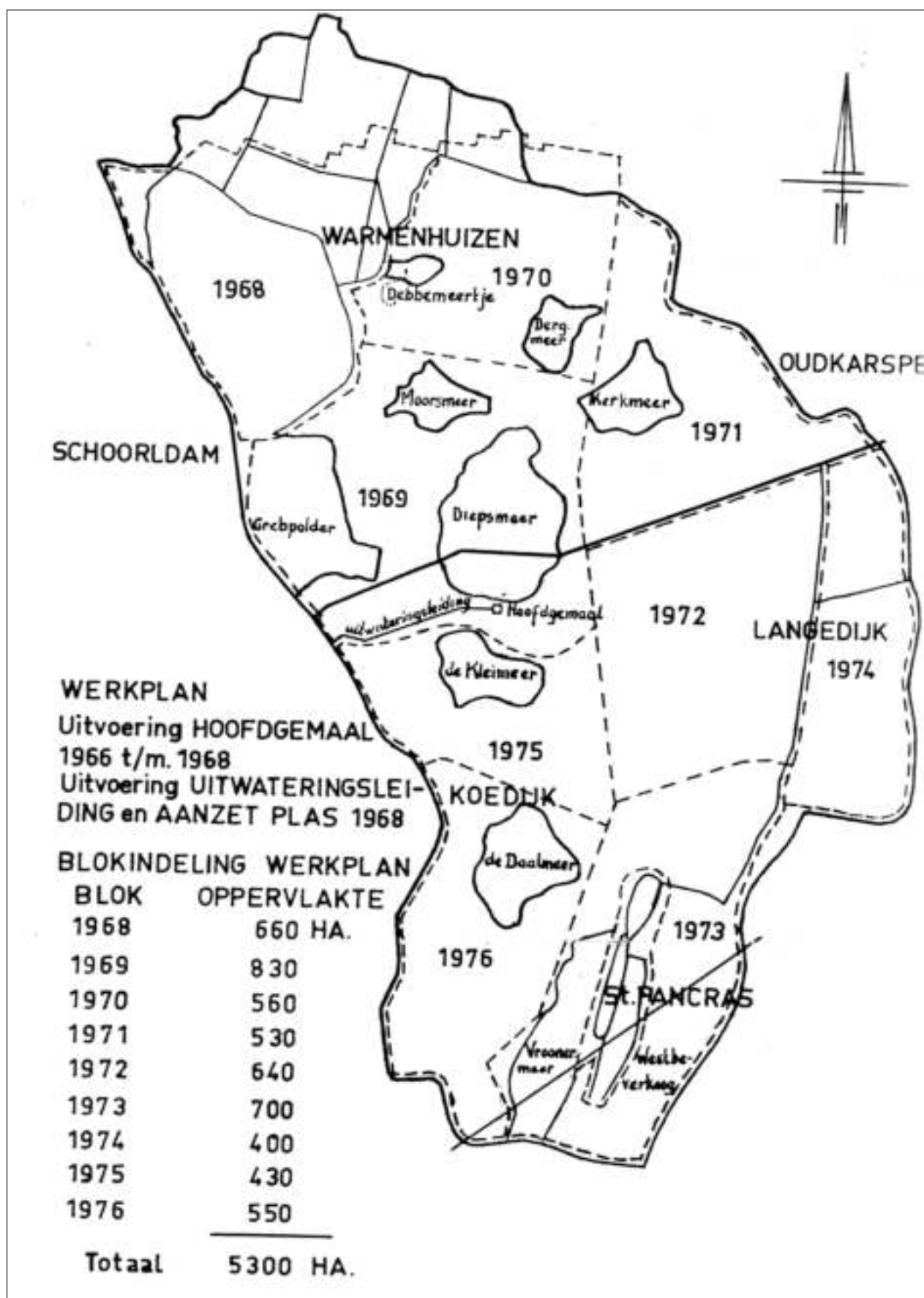
De kosten

Wat ging het (in guldens natuurlijk) allemaal kosten?

Ontsluiting	f 10.725.000,-
Waterbeheersing	f 10.545.000,-
Kavelinrichting	f 26.405.000,-
Utiliteitswerken	f 3.988.000,-
Boerderijbouw	f 1.668.000,-
Zandwinning en recreatiegebied	f 6.334.000,-
Landschapsplan	f 1.500.000,-
Riolering	f 9.000.000,-
Overige kosten diverse	f 4.285.000,-
Totaal	f 74.450.000,-

Wie moest dit betalen?

De investering in de verbetering van de agrarische structuur bedroeg dus f 74.450.000,-. De provincie en gemeenten betaalden hieraan f 22.906.000,-, de polder Geestmerambacht f 650.000,- en het aandeel van de grondeigenaren was f 15.371.000,-.

Op dit werkschema is te zien hoe de werkzaamheden hun beloop zouden krijgen

De zandzuigers in bedrijf

De overige kosten van ruim 35 miljoen werden gedragen door het Rijk. De zandwinning voor het dempen van de vele sloten en aanleg van wegen in het verkavelingsgebied zou een plas opleveren, die met het aangrenzende oevergebied zich bijzonder leende voor recreatie.

De oppervlakte van de plas moest ongeveer 80 ha zijn. Met het bijbehorende terrein en het aangrenzende natuurgebied, zou men een recreatieoppervlakte van 285 ha verkrijgen. Bij de omzetting van vaar- naar rijpolder van het Geestmerambacht zou grote aandacht worden gegeven aan de afvoer van fecaliën en afvalwater, alsmede aan de zuivering van het rioolwater. Afvoer via de dorpsloten was dan in de toekomst niet meer mogelijk. Bovendien zou op die manier aan de voortdurende vervuiling van het polderwater een halt worden toegeeroepen, vooral omdat door een aanzienlijke vermindering van het polderwater de verdunning van het afvalwater sterk zou afnemen. Daarom werd een goed rioleringsplan ontworpen waarbij alle percelen op de riolering werden aangesloten en tevens de bouw van een centrale afvalwaterzuiveringsinstallatie was ingegrepen. Ook dit plan zou gelijk met de ruilverkaveling worden uitgevoerd.

Al naar gelang de werkzaamheden zich voortzetten en de gevolgen hiervan zichtbaar werden, kwam eind 1970 Oudkarspel in beeld als begin van de ruilverkaveling. Het slopen van de talloze bruggetjes, het uitbaggeren en dempen van de Voorburggracht en de aanleg van rioleringen en asfaltering.

In de eerstvolgende 'Van Otterplaat tot Groenveldsweid' gaan we werkzaamheden volgen vanaf Oudkarspel tot en met Sint-Pancras.

Elk huis werd aangesloten op de riolering

Oude schuren verdwijnen. Nieuwe schuren verschijnen.

De kerken en de kerkgang van de Broekers; 2007

Inleiding

Broek op Langedijk is het protestantse bolwerk in de omgeving. Het christelijke bolwerk begint ook af te kalven in vergelijking met vijftig jaar terug, maar dat is een landelijke tendens. Ook dit gaat aan Broek niet voorbij. Van een vanouds uitgesproken kerkelijk dorp zijn er nog steeds vijf levende gemeenten: de Ned. Hervormde kerk, de Gereformeerde kerk Synodaal, de Christelijk Gereformeerde kerk, de Gereformeerde kerk Vrijgemaakt en de Doopsgezinde kerk. Vijf kerken en vijf predikanten met een ledental van ongeveer 2500. In dit verhaal iets van hun geschiedenis en een beeld van het heden, anno 2007.

De Ned. Hervormde Kerk

De Ned. Hervormde kerk is het oudste gebouw van de Langedijk, ontstaan vanuit de reformatische gebeurtenissen in de zestiende eeuw. De kerk van Broek stapte in zijn geheel over naar de nieuwe leer, vanuit de Rooms Katholieke kerk. Het is een actieve behoudende gemeente waarbij de hoogste prioriteit wordt gelegd bij het betrouwbare woord van God in prediking iedere zondag aan de orde komt. Voor kenners onder ons: in de diensten gaan alleen predikanten voor uit de rechtsconfessionele

en Gereformeerde Bondsignatuur waarin de verlossing door het heil in Jezus-Christus centraal staat. De diensten houdt men traditioneel, er worden psalmen gezongen uit de vertaling van 1951 en twee gezangen uit de gezangsbundel van 1938.

De preekstoel in de Ned. Hervormde kerk.

Naar mijn mening is het de meest behoudende kerk van de vijf in Broek en in de Kop van Noord-Holland. Hij is echter niet stoffig maar levendig en actief met veel studie en andere verenigingen voor jong en oud.

Sinds mei 2004 zijn ze een onderdeel geworden van de grote P.K.N. (Protestantse Kerk Nederland), samen met de Gereformeerden. Maar in Broek en nog veel plaatsen in Nederland is dat niet het geval.

Ieder bleef op zichzelf. Of zoals de Hervormde Broekers uitspreken: zoas 't was, moet 't blijven.

De kerk beschikt nog over een mooi nieuw verenigingsgebouw, pal naast de kerk, met de naam Irene. Dit wordt voor vele doeleinden gebruikt.

Het ledental is rond de 600. De morgendienst wordt bezocht door zo'n 300 kerkgangers en de avonddienst door ongeveer 130.

Nog iedere zondag gaan de dominees voor in deze statige toga.

De Gereformeerde kerk

De Gereformeerde kerk is ontstaan uit de Ned. Herv. kerk in 1834 en is ná de Herv. kerk de tweede in grootte in Nederland. Het is in Broek ook een levendige gemeente van ± 700 leden, onder wie ook veel jongeren. Ook zij willen een dienstbare gemeente zijn en velen zijn daar actief bij betrokken, maar het hart daarvan zijn de zondagse kerkdiensten. De morgendienst wordt bezocht door plus-minus 300 mensen. Twee keer in de maand is er nog een avonddienst die wordt bezocht door zo'n kleine zestig mensen.

De Gereformeerde kerk van Broek.

De diensten hebben vaak een open en evangelische inslag met soms veel muziek waar de huidige predikant zich goed in kan vinden. Af en toe zijn er speciale diensten met een muzikaal thema die heel veel volk trekken.

De Christelijk Gereformeerde kerk

De Christelijk Gereformeerde kerk is ook in 1834 ontstaan uit de Ned. Herv. kerk, maar is eigenlijk overgebleven in 1896 toen men zich niet kon verenigen met de Gereformeerden. Landelijk zijn er zo'n 185 gemeenten met rond de 140 predikanten en 75.000 leden. Landelijk is het enigszins een verdeeld blok in drie gelijke delen. Het is wat simpel door mij gezegd maar dit ligt heel gevoelig in deze kerken. U moet zich voorstellen in gradaties van zwaar in de leer, iets minder zwaar en met een evangelische inslag. Tot de laatste groep behoort de kerk van Broek maar de landelijke synode van deze kerk doet er alles aan om het bij elkaar te houden.

De Christelijk Gereformeerde kerk van Broek is een grote streekgemeente geworden met leden verspreid in de hele Kop van Noord-Holland. Ruim 700 leden met een sterke oververtegenwoordiging van jonge mensen. Ze zijn zeer actief in de morgendienst met zo'n 350 kerkgangers en nog eens 200 in de avonddienst. Er zijn plaatselijk nauwe contacten met de Gereformeerde Vrijgemaakte kerk.

Het kerkinterieur van de Christelijk Gereformeerde kerk.

Van oudsher was de bijnaam van deze kerk onder de Broekers 'het koffiekerkje'. Ik denk dat het te maken had met vroeger. Toen was het ook al een streekgemeente en alles ging te voet of met de fiets. De kerkdiensten volgden kort op elkaar en de mensen van buiten Broek gingen koffie drinken tussen de twee diensten.

Onlangs hebben ze de naast de kerk gelegen in onbruik geraakte kleuterschool aangekocht en gaan dit inrichten voor al hun kerkelijke activiteiten op zondag en door de week.

De Gereformeerde kerk vrijgemaakt

De Gereformeerde kerk Vrijgemaakt heeft zich vrij gemaakt van de door de synode van 1944 (nota bene in oorlogstijd) opgelegde leeruitspraken van de toen ongedeelde Gereformeerde kerk. Er waren vóór 1944 al twee stromingen in Nederland.

De Gereformeerde kerk Vrijgemaakt

De kwestie waar het om ging was de doop. Voordien gaf het nooit problemen maar toen het bindend voor een mening moest, gaf het grote problemen. Dat namen de 'bezwaarden' (de huidige vrijgemaakten) niet en zo ontstond er een scheuring. Zo ook in Broek waar de afgescheiden kerk de 'Artikel 31 kerk' werd genoemd.

Na meerdere verzoeken aan de toenmalige synode, om toch geen grote beslissingen te nemen, kreeg men als antwoord dat ze zich erbij neer moesten leggen. Zo kwamen honderden predikanten en kerkleden in gewetensnood. Er was in 1946 een aantal van 216 kerken met ruim 77.000 leden die zich toen niet met deze leeruitspraken konden verenigen.

Het kerkinterieur van de Gereformeerde kerk Vrijgemaakt.

Momenteel telt het kerkverband in Nederland ongeveer 130.000 leden, 280 kerken zo'n 300 predikanten. De vrijgemaakten beschouwen zich als de wettige voortzetting van de Gereformeerde kerk.

Het was lang een gesloten blok, maar de laatste vijf jaar komen ook hier grote veranderingen. Of je nu in Maastricht, Roodeschool, Den Helder of Axel kerkt, dezelfde opzet van diensten worden ook evangelischer.

De kerk van Broek telt plusminus 275 leden, de morgendienst trekt rond de tweehonderd kerkgangers en een honderddertig in de middag. Het is ook een actieve gemeente met heel veel jeugd, wat overigens ook landelijk geldt. De kerk in Broek kampt al jaren met ruimtegebrek. Uitbreiding is niet mogelijk in deze dichtbebouwde dorpskern en men komt maar steeds niet met goede beslissingen. Ten slotte nog iets over de Godsbeleving. Ze zijn ondernemend van aard, de ligging is niet zwaarmoedig en ze hebben een groot godsvertrouwen. Van de leden heeft 95% geen twijfels over hun behoud.

De Doopsgezinde Kerk

De Doopsgezinde Kerk in Broek op Langedijk houdt de datum van 30 november 1666 min of meer als officiële oprichtingsdatum aan. Er zijn echter gegronde redenen om aan te nemen dat het geen honderddertig jaar heeft geduurd voordat volgelingen van de Friese prediker Menno Simons vanaf Alkmaar naar de "Lange- en de Koedijk" waren gekomen. In Alkmaar waren de 'ketterse mennisten' al in het begin van de zestiende eeuw actief. In het jaar 1531 worden aan de Ropjeskuil, toen nog de Stropjeskuil, drie 'doperse ketters' met het zwaard onthoofd. De mennisten in heel Nederland hebben het aanvankelijk zwaar te verduren.

Ze werden vervolgd vanwege hun ketterse denken. Het feit dat zij het zesde gebod: "Gij zult niet doodslaan" letterlijk opvatten en consequent weigerden wapens te dragen deed hen ten tijde van de Tachtigjarige Oorlog weinig goeds. Zij moesten daarvoor hun diensten in schuilkerken, die zij vermaningen noemen, houden. In Langedijk, dat samen met Koedijk een doopsgezinde gemeente vormt, ging men met de kloet naar een van de vele eilandjes om daar heimelijke diensten te houden. Het ontbrak de doopsgezinde kerk tot ver in de achttiende eeuw aan daartoe opgeleide predikanten.

De kerkenraad heeft, gedwongen door de gevaarlijke omstandigheden, weinig of geen notulen van de vergaderingen gemaakt. Omdat de oudste teruggevonden geschriften over de doopsgezinden in Langedijk dateren van 30 november 1666, wordt gemakshalve die datum als oprichtingsdatum gehanteerd. In de 'Mennonite Encyclopedia' zijn echter al aanwijzingen te vinden dat de mennisten al rond 1550 in Langedijk actief waren.

Toen in 1810 de staat de rente-uitkering tot een derde verlaagde, zat de doopsgezinde kerk in heel Nederland aan de grond. Veel vermaningen gingen dicht, maar de

Gezin kloetend naar de kerk.

Soortgelijke schilderijen met een bijbeltekst hingen vroeger overal in de woonkamers van Broek.

Broekers hielden met twintig lidmaten het hoofd boven water. Het kostte moeite en het onderhoud van het houten kerkje met het rieten dak aan de Voorburggracht leed er flink onder. Hoewel het aantal lidmaten tot 1858 bijna verdubbelde en er toen 35 doopsgezinden waren ingeschreven bleef het een kleine gemeenschap. Maar dit handjevol mensen wist in 1858 toch een nieuwe kerk te realiseren. Op 29 juli van dat jaar legde J.A. Kroon er de eerste steen voor. Het werd een piepklein kerkje, dat destijds doelbewust aan het water werd gebouwd, want nog altijd kwamen de Koedijkers kloetend naar de vermaning in Broek op Langedijk.

Ondanks de aanpassing van een aantal jaren geleden hangt de sfeer van weleer nog altijd in de doopsgezinde kerk. Deels is daar de piepkleine preekstoel uit het oude

houten kerkje voor verantwoordelijk. De krappe kansel zit de predikant bijna als gegoten.

De paar houten banken met de weinige stoelen daarachter ademen de sfeer van kleinschaligheid en soberheid uit. Alleen het Ypma-orgel op het balkon geeft enige status aan het sfeervolle kerkje. Datzelfde orgel werd overigens in 1982 op een heel omstreden manier gerestaureerd. Omdat men geen geld aan de strijkstok van adviseurs wilde laten hangen, besloot men rechtstreeks met een restaurateur te onderhandelen. De firma Koch uit Apeldoorn kreeg voor een derde van de vooraf ingeschatte prijs de restauratieopdracht. Toen op 14 januari 1983 het orgel opnieuw werd ingewijd, protesteerden orgelkenners voor de deur van de kerk tegen de onzorgvuldigheid waarmee men met het orgel was omgesprongen.

De doopsgezinden op het noordeinde van Broek zijn een kleine actieve gemeente. Hun predikant moeten ze delen met Nieuwe Niedorp en Twisk omdat de gemeente Broek op Langedijk ongeveer 80 leden telt. Je kunt veel respect opbrengen voor deze kleine gemeente. Ze weten zich al jaren met weinig financiële middelen in stand te houden.

Ze verfraaien hun kerkje steeds en van binnen ademt het een verstillde, esthetische, verantwoorde sfeer. De kenmerken van de Doopsgezinde kerk zijn een zelfstandige evangelische gemeente, gebaseerd op het geloof in de Bijbel. Ze proberen te leven vanuit een bijbelse levensvernieuwing. Ze plegen geen eed, geen krijgsdienst en de doop vindt plaats na het belijdenis afleggen van hun geloof op $\pm$ 18-jarige leeftijd. Ze willen staan voor een goede levenswandel.

Tot besluit

Ik hoop u hier enigszins een beperkt maar duidelijk inzicht te hebben gegeven van het Broeker kerkelijke leven, van de kerkgang en de geloofsbeleving van de Broekers. Het zogenaamde 'fijne' dorp met mensen die zich echt niet beter voelen dan anderen maar graag zoveel mogelijk iedere zondag naar de kerk gaan om samen gesterkt te worden in hun geloof en levenswandel. Dus kort samengevat: in Broek gaan nog steeds iedere zondag in acht kerkdiensten ongeveer 1700 mensen naar de kerk. Uitzonderlijk, vindt u niet?

Bronnen:

- *Diverse websites van de hier genoemde kerkgenootschappen.*
- *Eigen ervaringen van de schrijver.*

De Doopsgezinde kerk van Broek op Langedijk met de oude, helaas gesloopte voorgevel.

Een vreemd cadeau

In het verleden, zo in de jaren 1800 tot 1970, waren er in de Langedijk heel wat schuitemakerijen. Dat was niet zo verwonderlijk want ongeveer alle vervoer ging over het water en daarvoor werden schuiten gebruikt. Als we op oude foto's kijken dan zien we vaak de smalle Dorpsstraat met daarnaast de brede Voorburggracht. Alle landbouwers beschikten over schuiten. Meestal waren dat van eikenhout vervaardigde schuiten, zoals het kleine akkerschuitje om dagelijks mee naar 'het land' te gaan. Voor vervoer van producten werden wat groter formaat schuiten gebruikt, zoals de halve praam, de driekwart praam en de grote praam waarin twee paarden, een ploeg en een eg (in Langedijk een 'oit' genoemd) gemakkelijk konden worden vervoerd.

Al die schuiten vergden echter onderhoud en moesten jaarlijks worden 'gehellend' wat voor de schuitemaker veel werk opleverde. Ook werden er op de scheepswerven nieuwe schuiten gemaakt. Dit beperkte zich echter vaak tot bovengenoemde soorten.

Het waren ook vaak bepaalde families die in het vak van schuitemaker werkzaam waren. Denk maar eens aan de familie De Wit die nog altijd op dit gebied werkzaam is in Broek op Langedijk. Namen uit het verleden waren ook de Otto's en de Keppels. Het was dan ook wel heel bijzonder dat Dirk Keppel, die een scheepswerf had rond 1830 bij de Mosselenbrug in Noord-Scharwoude, een opdracht kreeg vanuit Krommenie.

Een zekere F.Olie vroeg hem om een trekschuit te maken.

Een trekschuit was zo ingericht dat een bepaald aantal personen in een overdekte ruimte kon zitten. Ook was er vaak nog wat ruimte voor goederen.

De trekschuit werd aan een lijn voortgetrokken door een paard. Hoe de bouw is verlopen, valt niet meer na te gaan, maar kennelijk was de opdrachtgever zo erg tevreden over de gebouwde trekschuit dat hij Dirk Keppel een lepel met inscriptie schonk. Naar onze tegenwoordige opvattingen een wat vreemd aandenken.

Zo zag een trekschuit er uit.

De lepel met inscriptie

De inscriptie van de lepel

De ramp op het Alkmaardermeer: 10 juni 1956

Drama (4 doden) op Alkmaardermeer

Koppen uit de krant

Parool MAANDAG 11 JUNI 1956
**Roeibootje zonk in meer
Leider van jeugdclub en
drie leden verdronken**

50 jaar geleden

“Ja, en dan is het straks al weer 50 jaar terug dat dit allemaal gebeurde”. Mijn tante Nel Ootjers (geb. 1934) vertelde nog regelmatig over die tragedie op het Alkmaardermeer waar ze zelf bij was. Vier leden van de Langedijker jeugdvereniging “De Spoorzoekers” waren daar totaal onverwacht verdronken tijdens een waterkamp. Dat hadden er zelfs acht kunnen zijn. Toevallig roeide daar een 13-jarige jongen in een klein bootje die de andere vier aan boord kon nemen.

Patrouillegroep “De Kieviten” in 1946

v.l.n.r. Herman Kuiper, Ger Kalverdijk, Dick Mienes, Jan Keizer, Dick Schermerhorn, Wim Stam.

Opeens besepte ik dat dit een goed moment was om juist na 50 jaar alles nog eens te beschrijven, vele getuigen leven nu immers nog. De ramp op zich is de meeste Langedijkers wel bekend, maar de ware toedracht weet bijna niemand meer. Hoe is het trouwens de vier geredden vergaan en niet te vergeten de 13-jarige redder?

Tijd voor een historische speurtocht en het opsporen van deelnemers van dit zo fataal verlopen waterkamp.

De Spoorzoekers

In de zomer van 1945 wordt de jeugdvereniging “De Spoorzoekers” opgericht. Dat is na de vijf oorlogsjaren voor veel jeugdige Langedijkers reden om daar lid van te worden. Vlaggen, uniformen en insignes hoeven ze niet meer en ze houden ook niet van scheiding der seksen, dus bij de padvinderij willen ze niet.

Om zich daarvan te onderscheiden noemen ze zich daarom *spoorzoekers*. Ze zoeken wel contact met de NJN (Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie) om toch bij een groter verband te horen. “De Spoorzoekers” wordt een gezellige club die allerlei activiteiten organiseert:

van kamperen tot voetbalwedstrijden, van avonden met volop discussies tot stokbrood bakken en van lezingen tot touwknopen. Samenkomst eens per week (kosten een dubbeltje) in het clubhuis van ijsclub “De Volharding” in Oudkarspel.

Vaste prik zijn o.a. de Pinksterkampen naar de kust en later komen er ook z.g. *waterkampen*, een idee dat is overgenomen van de ULO van directeur Dullemond. In 1949 ging de eerste schuit met leerlingen zo voor een schoolreisje weg. Dat was meteen zo’n succes, dat er in 1950 al drie schuiten dwars door Nederland voeren.

De verantwoordelijkheid vond Dullemond toch wel erg groot en hij stopte ermee.

Daar was het idee echter niet mee weg. In 1952 houdt de eerste groep Spoorzoekers op het Alkmaardermeer zijn waterkamp.

Dit bevalt zo goed dat grotere groepen volgen. In juni 1956 gaat er weer een groep van in totaal 51 deelnemers naar het Alkmaardermeer. Ze hebben er zin in.

Waterkamp in 1952 op starterseiland Alkmaardermeer

*Dhr. Mandemaker, één van de oprichters,
bij een Pinksterkamp in 1947*

Herman Kuiper

Vanaf het begin is Herman Kuiper (geb. 1928) lid van "De Spoorzoekers" en hij doet enthousiast mee aan alle activiteiten. Daarom is het wel een domper dat hij in de zomer van 1950 aan t.b.c. blijkt te lijden.

In die tijd is er dan eigenlijk maar één remedie: in een houten huisje in de open lucht wonen en door de frisse lucht en goed eten er weer bovenop zien te komen.

Meestal kwam zo'n huisje in de tuin te staan, maar bij de familie Kuiper wordt hij op het platte dak gezet.

In 1951 lijkt hij genezen en van pure blijdschap geeft zijn vader hem een speciaal en groot cadeau: een buitenboordmotor!

Die wordt gemonteerd op een schuitje en voorzichtig probeert Herman zijn houten huisje te verruilen voor het gewone leven. Op de foto zien we hem in een ligstoel zitten met aan het roer zijn zus Marjan.

Maar hij krijgt een terugval en pas in de zomer van 1952 is hij volledig hersteld.

Het schuitje gaat vanaf die tijd stevast mee met de waterkampen: wat is er nu mooier dan met een leuke snelheid over het water te gaan!

Zo ook in 1956, het waterkamp zal in het weekend van 9 en 10 juni zijn. Herman heeft het nog druk op die zaterdagochtend 9 juni. Hij leidt de zaak van zijn in 1954 overleden vader. Groenten en fruit verhandelen en transporteren naar allerlei groenteboeren is zijn werk en hij rijdt nog naar klanten in Amsterdam.

Herman tijdens winter 1950 – 1951

*Herman herstellende in stoel,
zijn zus stuurt*

Witte Kruis tbc-huisje op dak garage

Hij komt terug met een hoofdwond vanwege een kist op zijn hoofd, is eigenlijk wel moe, maar hij zorgt dat hij 's middags op tijd bij het vertrek van de groep Spoorzoekers is.

Firma Kuiper bij de Mosselenbrug

Hij is namelijk één van de jeugdleiders die het waterkamp tot een succes willen maken. Zijn schuitje gaat op sleeptouw mee achter de grote boot.

De voorbereidingen, en wie mag er mee?

Het plan is met de grote boot van schipper Van den Heerik naar het starterseiland op het Alkmaardermeer te varen. Het vertrek is zaterdag 15.00 uur bij de Mosselenbrug. Kosten: 50 cent.

Voor deze keer mogen er ook vriendjes en vriendinnetjes mee om zoveel mogelijk kinderen in de gelegenheid te stellen dit feest mee te maken.

Leiding is er genoeg, zes dames en zes heren, waarbij meester Kriek de hoofdleiding heeft. Met zijn echtgenote doet hij heel veel voor de vereniging en op de foto zien we dat hij bij het 10-jarig bestaan in 1955 nog uitgebreid in het zonnetje wordt gezet.

Echtpaar Kriek in 1955

In het blad "De Spoorzoeker" van 7 juni (redactie Wim Louwerse) wordt wel nadrukkelijk gezegd dat alleen jongens en meisjes mee mogen die een zwemdiploma hebben, of bekend staan als goede zwimmers, "want we kunnen geen ongelukken riskeren".

Dat leidde hier en daar tot flinke teleurstellingen, wie wilde dit nu niet meemaken? Daarom was André Kater boos ("ik kon niet zwemmen") dat hij van thuis niet mee mocht. Ida de Waard ("ik kon wel zwemmen") mocht weer niet omdat haar vader door ervaring de soms flinke golfslag niet vertrouwde. Anderen wisten het thuis juist voor elkaar te krijgen dat ze mee mochten, terwijl ze helemaal niet konden zwemmen. Maar ach, wat kon er nu misgaan.

Van den Heerik vertrekt om 15.00 uur om de rest mee te nemen die aan de overkant van de sluis van Van Lienen bij de Westerveg staat te wachten. In totaal 23 meisjes en 16 jongens varen met de 12 leiders in oppperbeste stemming en in vlot tempo naar de eindbestemming.

Vrolijk vertrek vanaf de sluis

Piet Hop

Zaterdagavond 9 juni

Om 18.00 uur leggen ze aan bij het starterseiland De Nes en de jongens zetten daar meteen hun tenten op (de meisjes slapen op het schip).

Na het brood eten worden er o.a. takken verzameld voor een kampvuur, maar het onbetwiste succesnummer is toch de rondvaarten die Herman Kuiper maakt om het eiland. Het gaat lekker snel met die buitenboordmotor op zijn schuitje. In Langedijk is er ook water genoeg, maar een stuk het meer op met wat golfslag is natuurlijk veel spannender, tot het te donker wordt. Met muziek maken en zingen rond het gezellige kampvuur vermaakt iedereen zich de rest van de avond prima. Het weer wordt wat slechter, de wind steekt op, tijd om te slapen. Wim Louwerse struikelt nog lelijk over een tentharing en heeft een behoorlijk dikke enkel. Nou ja, eerst maar eens slapen, al is zo'n nacht met kamperende jeugd meestal een korte nacht . . .

Zondagochtend 10 juni

Ze zijn weer vroeg wakker de jongens. Omdat het gisteravond zo leuk was dat varen met het schuitje van Herman, willen ze voor het ontbijt nog een paar keer gaan. Op de grote boot moet het ontbijt nog worden gemaakt, dus dat kan wel. Nel Ootjers zal ten teken dat alles klaar is een theedoek aan een lange stok binden, dan kunnen ze zien wanneer ze terug moeten komen.

De jongens verdringen elkaar voor de eerste tocht, zelfs de nog hinkende Wim Louwerse weet in het bootje te komen, maar met acht personen is het wel vol genoeg. O ja, plus het hondje Moos van Jan de Wit. Aris Bouwens is net te laat, dan maar met de volgende groep mee straks. Om 07.30 uur gaan ze weg vanaf de rustige luwe kant van het eiland en passeren een jongetje die daar al wat roeit. Aan de andere kant van het eiland zijn de golven door de flinke wind wel hoger en al deinend vaart het schuitje met acht personen verder het meer op. Iedereen is gelukkig behoorlijk gekleed tegen de ochtendkou.

Ze zinken!

De golfslag is toch wel heel sterk en ze liggen ook wat voorover. Sommige gaan onrustig staan, de golven slaan soms over de rand en ze maken water, steeds meer. Dan ... gaat het schuitje langzaam onder en vallen ze alle acht in het water. Paniek! Ze zitten net in een diepe vaargeul, dus nu komt het op zwemmen aan!

Piet Hop, op een week na 19 jaar, zeer begaafd student, kan helemaal niet zwemmen! Hij komt nog even boven maar zakt daarna meteen weg.

De 9-jarige Hannie Stoop kan ook niet zwemmen en wordt boven water gehouden door de eveneens 9-jarige Ben de Ruyter en de 15-jarige Wim Louwerse. Ben: "Ik had mijn zwemdiploma gehaald omdat mijn moeder elke zondag op de brommer met mij naar het zwembad in Alkmaar was gegaan. Maar ik had op een gegeven moment geen kracht meer om Hannie te helpen. Ik zie nog het groengekleurde water om me heen toen ik wegzakte. Toch kon ik zelf weer boven komen en naar het schuitje zwemmen."

Wim Louwerse houdt het zo lang mogelijk vol, maar hij kan met zijn dikke enkel weinig kracht zetten en het schuitje drijft door de wind steeds verder weg. Samen verdwijnt hij met Hannie na enige tijd naar de diepte. Jan de Wit (21) en Herman Kuiper (27) proberen naar de wal te zwemmen, zover is het ook weer niet, ruim 100 meter. Maar het water is koud en de kleren worden erg zwaar. Bovendien zijn de schoenen van Jan van die zware soldatenkistjes en die krijgt hij niet uit. Hij ziet Herman ook worstelen door het water, steeds moeizamer, en dan ... voor zijn ogen naar beneden gaan. Hij keert om en zwemt terug naar het schuitje en grijpt die uitgeput vast. De laatste twee, Arie Kliffen (10) en Peter Kuilman (10), zijn goede zwimmers en hebben het schuitje ook bereikt.

De randen daarvan liggen erg diep en om te voorkomen dat het helemaal zinkt, keren ze het om. Maar op de ronde en gladde bodem klimmen gaat niet, en het schommelt ook behoorlijk. Het hondje glibbert er ook steeds af en krabt in zijn angst de vier tot bloedens toe. Hoe lang kunnen ze dit nog volhouden?

Schuitje is in beslag genomen door de politie

Redder Harry Klein

Al om 06.00 uur hoorde de familie Klein, die daar ook ligt met hun kajuitjacht, de eerste tekenen van leven bij de jongenstenten. Hun zoon Harry van 13 was daarom al lang wakker en mocht wel vast het water op met zijn jolletje. Hij roeit wat in de ochtendkou en ziet de acht warm geklede Spoorzoekers passeren. Om het eiland roeiend ziet hij in de verte zwarte stippen op het water, het lijken wel vogels, maar nergens meer dat net gepasseerde schuitje. Hij vertrouwt het niet, en als padvinder heeft hij zijn verplichting! Hij roeit snel die kant op en is er binnen 10 minuten. Hij ziet al snel dat het geen vogels kunnen zijn, die zouden opvliegen, en nog dichterbij gekomen ziet hij pas echt wat er aan de hand is. De vier drenkelingen zien hem pas als hij heel dichtbij is. Eén voor één klauteren ze heel voorzichtig via de achterkant bij hem aan boord, anders slaan ze om, en hijsen het hondje uit het water. Het jolletje is klein en ze moeten goed hun gewicht verdelen om niet opnieuw in problemen te komen. Harry roeit ze terug naar het eiland, zelf zijn ze bekaf.

Totale ontreddering

Jan de Wit komt met zijn bebloede hoofd het eerst aan bij het kamp.

De anderen zijn al begonnen met het ontbijt, want het duurde wel erg lang voordat ze terug kwamen. Huilend loopt hij via de loopplank het schip op en vertelt wat er is gebeurd. Ongeloof, vier verdronken? Daarna de totale ontreddering en verslagenheid. De moeder van Herman Kuiper is mee, ook zijn zus Marjan ... De broer (bijna 13) van Hannie Stoop is mee, Cor, die niet eens wist dat zijn broertje was ingestapt ... Er zijn buurkinderen mee, vrienden, maar zijn de Spoorzoekers zelf eigenlijk al niet één grote vriendenclub? Wat nu te doen? Harry is al naar de patrouilleboot van de Rijkspolitie te water gegaan, die ligt ook aan het eiland. Die vaart meteen met hem weg zodat hij de plek aan kan wijzen, dan kunnen ze dreggen. Hoopvol kijkt moeder Kuiper nog uren door een verrekijker over het water. Ondertussen wordt het kamp afgebroken, er zullen bussen komen om iedereen sneller naar Langedijk te brengen, naar huis. Cor Stoop wil trouwens niet mee, moet hij thuis komen om zijn ouders te vertellen dat zijn broertje er niet meer is?

Bij het dreggen wordt om 12.00 uur Piet Hop gevonden, de andere drie lukt maar niet. Pas de dag erna worden in de ochtend Wim Louwerse en Hannie Stoop bij elkaar gevonden, aan het einde van de middag Herman Kuiper.

Hoe komt het nieuws in Langedijk?

De situatie in 1956: veel mensen hebben een (eenvoudige) radio, heel weinig mensen hebben een telefoon en een televisie heeft bijna niemand. In de loop van zondagochtend dringt het nieuws van de ramp daarom maar langzaam door in Langedijk. Velen staan in de Dorpsstraat en praten elkaar zo bij. Niet alles is meteen duidelijk, namen worden verwisseld en getallen verkeerd doorgegeven. Elk telefoontje en elke radionieuwsuitzending brengt meer duidelijkheid en vooral het besef: wat is dit erg! Burgemeester Schelhaas wordt uit de kerkdienst in Broek op Langedijk gehaald en ingelicht. Hij komt direct in actie en regelt bussen om iedereen op te halen. Persoonlijk gaat hij de huizen langs van de getroffen families om het rampbericht over te brengen. Pas in het begin van de middag, als de deelnemers thuis komen, wordt alles duidelijk. Arie Kliffen heeft thuis een heel meelevend gehoor, maar na zijn vraag "en mag ik vanmiddag nog te zwemmen ...?" reageert vader Kliffen opeens heel driftig en stuurt hem naar bed.

Ben de Ruyter weet nog dat zijn ouders heel geëmotioneerd reageerden: "dat kwam vroeger weinig voor dat je zoveel emoties zag bij je ouders, ik weet bijvoorbeeld nog dat mijn vader hilde. Dat was voor mij als kind heel bijzonder".

De invloed van de ramp is verpletterend. Op de eerste plaats uiteraard voor de families. Maar direct daarna voor de club "De Spoorzoekers", de burens, de klasgenoten, de vrienden en kennissen. De meeste Langedijkers kenden zo wel één of meer slachtoffers. Bijna elke dag kom je in de Dorpsstraat ook wel iemand tegen die je daarvan kent of ga je langs een huis ervan.

DE SPOORZOEKER

ROUWNUMMER

11e Jaargang. No. 247 Zaterdag 23 juni 1956

IN MEMORIAM

PIET HOP geb. 17 juni 1937	HERMAN KUIPER geb. 12 augustus 1928
WIM LOUWERSE geb. 5 september 1940	HANNY STOOP geb. 6 juli 1946

Langedijk in rouw

Nieuws uit de Langedijk
ONTROERENDE PLECHTIGHEID IN LANGEDIJK
Twee overleden „Spoorzoekers”
ter aarde besteld
LANGEDIJK - Er is deze week een golf van ontroering
aanleiding van het droevige ongeval, dat zondag 10
in de Langedijk op het Alkmaardermeer...

Nieuws uit de Langedijk
Han Stoop en Wim Louwerse
naar laatste rustplaats
Klasgenootjes volgden
de baar
LANGEDIJK - Donderdag 22 juni...

Alle wegen en paden komen namelijk uit op die Dorpsstraat, waar iedereen dan verder doorheen moet. In menig huis is het elke dag het grote gespreksonderwerp. De begrafenissen, één voor één, woensdag twee en donderdag twee, bundelen alle emoties nog een keer. Op straat is het daarbij telkens heel stil, op de kerkhoven is het heel druk. Bewogen spreekt meester Kriek bij alle vier en burgemeester Schelhaas heeft troostende woorden voor de families. Het medeleven is heel breed, van de plaatselijke katholieke jeugdbeweging tot de Commissaris van de Koningin, de ramp is te groot om een lokale aangelegenheid te blijven. Ook de landelijke kranten hebben er uitvoerig over bericht.

Sprekers en getroffen families hopen wel dat het mooie jeugdwerk wordt voortgezet, want de angst om ooit nog iets te doen wat ook maar enig risico oplevert is nu begrijpelijkerwijs erg groot.

Hoe nu verder

En dan ... moet iedereen toch weer verder. In de jaren '50 zijn er nog geen hulpverleners, er bestaat geen nazorg en flink zijn is een grote deugd. Verwerken doet iedereen maar op zijn eigen manier. Dus roept de harde realiteit om door te gaan.

De klanten van het bedrijf van Herman Kuiper moeten gebeld worden voor de volgende bestellingen, anders gaan ze naar een ander. Meester Kriek moet weer voor de klas. De leerlingen van de lagere school van Hannie Stoop in Oudkarspel en de ULO-leerlingen in Noord-Scharwoude waar Wim Louwerse op zat, zij moeten weer opletten. En dat gaat dus allemaal niet.

Het bedrijf van Herman Kuiper kan niet meer draaien als daarvoor en zal na enkele jaren worden verkocht.

Aris Bouwens kan zeker twintig jaar het liedje niet meer aanhoren dat Hannie Stoop de laatste feestavond zo mooi op zijn accordeon speelde.

Meester Kriek had het heel zwaar. Aris Bouwens: "Ik zat in de 6^e klas, dus daarna ga je naar het voortgezet onderwijs. Dan doe je normaal allemaal leuke dingen de laatste maand, maar meester moest steeds veel huilen dus het was een rot einde. Ik ben ook nog 's jarig op 14 juni, nou, toen stond ik dus op twee begrafenis".

Op de ULO mogen huilende leerlingen naar huis als het echt niet gaat.

Beiden zijn vriendinnen van Marjan Kuiper, ze gaan daar maar veel slapen omdat die het heel moeilijk heeft.

De moeder van Hannie Stoop is ontroostbaar en raakt ernstig verward. Cor Stoop: "ik had een hele lieve moeder maar dit verdriet kwam ze nooit meer te boven.

Mijn ouders zijn uit elkaar gegaan en ik ging al met 15 jaar varen op de grote vaart". Vader Stoop hertrouwt later en krijgt weer twee zoons, de oudste vernoemt hij naar Hannie: Johan.

Zo probeert iedereen weer persoonlijk invulling aan zijn verdere leven te geven. Maar levenslang blijft de invloed enorm op alle deelnemers. Er is in de loop van de jaren heel veel omgereden om te vermijden langs het Alkmaardermeer te moeten gaan.

Bezoek aan de redder

Enkele weken na de begrafenis brengen de ouders van de geredden een bezoek aan redder Harry Klein. De geredden zelf zijn op de foto gegaan en die foto is voorin een mooi boek geplakt dat ze als cadeau meebrengen.

Daaronder handgeschreven een herinneringstekst. Bijzonder is dat het hondje Moos er ook weer op staat, die telt voortdurend mee in het hele reddingsverhaal.

*Medaille Carnegie HeldenFonds ("Voor Moed")
en horloge met inscriptie*

Enkele jaren later durft Arie Kliffen als zaterdaghulpje van bakker van der Zel aan de deur van de familie Hop nooit zijn naam te zeggen. Hij is bang dat de ouders van Piet Hop er dan weer aan denken en vinden ze het wel leuk dat hij nog wel leeft?

Ben de Ruyter moet langs het huis van de familie Stoop om naar een vriendje te gaan. Hij is dan telkens bang dat ze hem wat aan gaan doen, omdat hij Hannie niet heeft weten te redden. Nel Ootjers zegt de eerste 2 weken nauwelijks een woord en aan haar studie doet ze een half jaar niets. Hanneke Hart kan een heel schooljaar niet leren.

Harry heeft trouwens niet te klagen over waardering en belangstelling. Zondagavond 10 juni stonden er al zo'n tien journalisten voor zijn deur toen hij thuis kwam en ook daarna zal hij vele interviews moeten geven. Het Carnegie Heldenfonds schenkt hem een mooi horloge met inscriptie, een medaille ("voor moed") en hij mag mee met diverse reizen. Uit alle delen van het land ontvangt hij brieven, wie zijn adres niet kent, schrijft gewoon op die regel "De dappere moedige redder" of "Aan de kranige redder van de 4 drenkelingen op het Alkmaardermeer" en de post wordt keurig bezorgd! Ouders stellen hem als voorbeeld voor hun eigen kinderen en zijn schooldirecteur haalt hem vol trots uit de klas om in de pauze aan alle docenten zijn verhaal te doen. Hij wordt gevoegd bij de Bravo Brigade (18 voorbeeldige kinderen uit het hele land) en de vader van Ben de

Ruyter schrijft hem dankbaar een ontroerende (bewaard gebleven) brief.

Verloren contacten hersteld

Na het bezoek van de vier geredden bij Harry Klein thuis verwatert het contact met hem vrij snel. Iedereen heeft zijn eigen leven verder opgepakt en er wordt weinig over gesproken in het openbaar. Wel in vele huisgezinnen, tientallen jaren lang, maar herdenkingen voor de deelnemers zijn er niet geweest. Sommige praten er 50 jaar lang nauwelijks meer over.

*Korale
opreden
op het Alkmaarder meer! Zonder jouw
optreden hadden we zeer zeker ons
koninkje moeten verliezen. Aan dergelijke
ramp is ons hiervoor bespaard. Het papier
schiet hier in te kort om je duidelijk te
maken, hoe verheugd we hierover zijn.*

De brief van de vader van Ben.

De vrouw van Arie Kliffen:
"Zelfs op verjaardagen waar
zijn broer Klaas was (die was
ook mee!), praatte hij er niet
over. Hij begint nu pas echt met
verwerken". Wel houden groepen
Spoorzoekers regelmatig
reünies en daar is in 2000 (met
meester Kriek) stilgestaan bij de
ramp. Jan de Wit, orgeldraai-
er geworden in Amsterdam, was
toen al geruime tijd overleden,
in 1988. Meester Kriek overlijdt
in 2002 (bijna 99 geworden!),
enkele jaren daarna is Peter
Kuilman overleden. Maar zou-
den de overige deelnemers van
1956 elkaar opnieuw willen
ontmoeten, liefst met de red-
der Harry erbij?

Ben de Ruyter links en Arie Kliffen rechts met redder Harry in het midden, dec. 2006

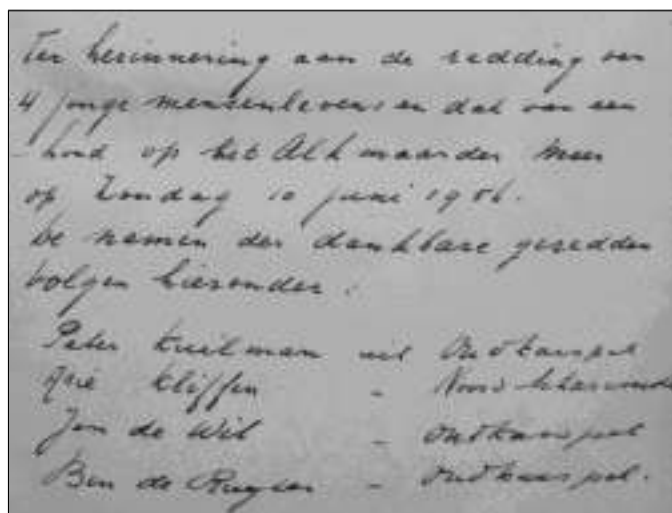
Harry Klein (links) laat Arie Kaan zien wat hij allemaal bewaard heeft, juli 2006

Elkaar dan allerlei dingen vra-
gen, of vertellen, zien wat er van
iedereen geworden is in die 50
jaar?

Ja, die behoefte blijkt er volop te
zijn. Tijd om Harry op te sporen!
Dat lukt vrij snel en gelukkig
heeft hij een plakboek dat door
zijn moeder indertijd uitgebreid
is aangelegd.

In december 2006 is er in het
huiscafé van Aris Bouwens een
plezierige bijeenkomst, waar de
ramp nog eens uitgebreid wordt
besproken. Iedereen neemt daar
op zijn eigen wijze aan deel. Even
daarvoor zijn op de kerkhoven
de slachtoffers bezocht, waar bij
Wim Louwerse opvalt dat er op
zijn grafsteen boven zijn naam
staat, alsof het een titel is: *spoor-
zoeker*.

PietHopligtinZuid-Scharwoude
bij de Kooger kerk.

Het graf van Herman Kuiper is er niet meer.

Hannie Stoop is in 1992 uit Oudkarspel herbegraven in het graf van zijn vader op de R.K. begraafplaats in Noord-Scharwoude na toestemming van de kerk (Hannie was niet gedoopt). Vader Stoop had zijn oorspronkelijke R.K.-geloof namelijk door zijn tweede huwelijk weer opgepakt. Daarom wilde hij Hannie er graag bij. Het schuutje onderaan de steen is een stille verwijzing naar de ramp van 1956.

Een ramp die voor Langedijk een grote slag was. Maar ook zo'n tragedie behoort tot de Langedijker historie en vraagt om beschreven te worden zodat het niet wordt vergeten.

Bronnen:

- Gesprekken met:
Nel Ootjers; Marjan Kuiper; Aris Bouwens; Arie Kliffen;
Ben de Ruyter; Harry Klein; André Kater; Ida de Waard;
Mevr. Stoop-Hoogeboom; Cor Stoop; Gerda de Geus; Aafke
de Geus; Maartje de Wit; Ger Kalverdijk.
- Foto's en documenten: Harry Klein – Nel Ootjers – Marjan
Kuiper – André Kater
- Diverse krantenartikelen
- De Spoorzoeker nr. 246 van 7 juni 1956
- De Spoorzoeker nr. 247 van 23 juni 1956
- "Van Otterplaat tot Groenveldsweid", 8e jaargang, nr 1,
oktober 2002. Artikel C. Dullemond over De Langedijker
jeugdvereniging "De Spoorzoekers" in de eerste jaren na de
oorlog

Stille verwijzing
naar de ramp